

მწყემსი

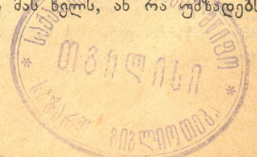

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვისი დასდეს ცხოვრათათვის. იოან. 10—11.
მპოვე ცხოვარი ჩემი წაწყმედული. მსრეთ იყოს სიხარულ ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. ლუკ. 15—4.
მოველით ჩემდა ყოველნი მაშურალნი და ტვირთ-მძიმენი და მე განვისვენოთ თქვენ. მათ. 11—28.

ზოგიერთი საჭირო გაბრთხილება მოსწებელითა მშობლთათვის.

ჩვენ წინა წერილში (იხ. „მწყემსი“-ს მე-13 №-რი) დავპირდით სამღვდლოებას რამდენიმე რჩევის მიცემას, თუ რა ღონისძიებასა და წესის შემოღებას უნდა მიჰპართოს მან, რათა მოზარდ თაობას, სასულიერო სასწავლებლებში და სემენარიებში მყოფს, შეძლებისა-და-გვარად ასცდეს ფილტვების ავადმყოფობა—ქლერქი, რომელიც ამ ბოლო ხნებში ასე გაზარდებულია მათში. ისიც მოვიხსენეთ წინა წერილში, თუ რა გულ-დასაწვავი დანაკლისი არის მშობლებისათვის კერძოდ და საზოგადოებისათვის საერთოდ, როდესაც ახალ-გაზრდა, სიცოც-

ხლით სავსე კაბუკი გონების საწვრთნელად სასწავლებელში შესული, რამდენიმე წლის შემდეგ უბრუნდება თავის აღმზარდელ კერას და შეაქვს იქ სიხარულისა და იმედის ნაცვლად—მწუხარება, სასოწარკვეთილება და სამუდამო გლოვა. როდესაც აშნაირი სამწუხარო მოვლენა ხშირდება, განიერება და წინდახედულება მოითხოვს მის შემკირებისათვის ზრუნვა-მუშაობას. ამისათვის ის არის საჭირო გაითვალისწინოს ადამიანმა, რითაც კი შეიძლება ამ მიზნის მიღწევა. რა არის შემოსაღები ან სავალდებულოდ დასადგენი—ეს ცხადად გამოჩნდება მაშინ, როდესაც დაეინახეთ, თუ როგორ ჩნდება და იდგავს ფესვს ადამიანის სხეულში ზემოხსენებული ავადმყოფობა. რა უწყობს მას ხელს, ან რა უშინებს შესაფერისს ნიადაგს?

ამიტომაც ეს წერილი ორ ნაწილად იქმნება გაყოფილი. ჯერ მოვიხსენებ მეცნიერებისაგან შტრიცელ დაღვნილის დასკვნას ქლერქის გადამდებობაზე და იმ პირობებზე, რაც მას ხელს უწყობს, და შემდეგ-კი, მეორე ნაწილში, მოვიხსენებ შემოსაღებ ღონისძიებათა, რაიც კი აუცილებლად საჭირო არის ამ სენის მშენებარების თუ სულ არა, ცოტად მაინც შესამკირებლად. ვინც ყურადღებით ჩაუყვირდება პირველ ნაწილს, იგი უეჭველად მეორეზედაც თანახმა და მოწადინებული შექნება, თუ კი მას მზახარი თაობისათვის გული შესტკივო. როდესაც ამას ცხადად შეიგნებს თვითთული მშობელი, მაშინ იგი უფრო გამჭურიახედ შეხვდება საქმეს და არ მოიწადინებს თავშეუღებლობით მუარე განსაცადელში ჩავარდნას.

რომ არ გაგრძელდეს ძალიან წერილი, რძულგებული ვართ მხოლოდ მოკლედ აღვუსხობთ მეცნიერებისაგან აღსარებული ცნობანი ამ საგნის შესახებ.

ფილტვების ავადმყოფობა — ქლერქი უჩნდება ადამიანს ან მემკვიდრეობით, ან და გადამდებლობით.

1) მემკვიდრეობით გარდაიცვმა ეს ავადმყოფობა ორნაირად: შეიძლება გარდაეცეს შვილს ავადმყოფ დედ-მამისაგან შთანასხი ქლერქის, ესე იგი თვით ქლერქიანი ბავში დაიბადოს — ამას ეძახიან შთასახებით გარდაცემას, ან და შეიძლება მხოლოდ მიღრეკილება გარდაეცეს ამ ავადმყოფობისადმი — ამას ეძახიან ნიადაგის გარდაცემით მემკვიდრეობას. პირველი მეტად იშვიათია, მეორე-კი მეტად ხშირი. უმეტეს ნაწილად მემკვიდრეობით მზადდება თვით ნიადაგი, ესე იგი იმნაირი განსხვავებულობა აგებულების, რომელსაც მიღრეკილება აქვს ამ სენის ბაცილების*) მიღებისა და განვითარების. ეს ეხლანდელმა მეცნიერების გამოცდილებამ უტყუარის და მრავალის მავალითებით დამატკეცა. მშობელთა ქლერქით ავადმყოფობის გარდა, სხვა მიზეზებსაც შეუძლია ამ მიღრეკილების შევლბზე გარდაცემა. ამ გვარ მიზეზებს ეკუთვნის მშობელთა სისუსტე,

მათი ხნიერობა და სხვა და-სხვა ავადმყოფობა ბავშვის შთასახვის დროს, მეტადრე ნერვებ-აშლილობა, ბნედა და მოჭარბებული სიმთვრალე. ყველაფერი ეს დიდ ვაღენას იქონიებს ხოლმე ბავშვის სხეულის ძალ-ღონეზე, გადაჯიშებას იწვევს მასში და იმნაირად ასუსტებს, რომ მას მერე არ შეუძლია რიგიანად შემბრძოლება იმ მრავალ მავნე პირობებთან, რაიც ყოველ სხეულს მუდამ არტყია დაბადებიდგან მოკიდებული სიკვდილიამდე.

2) მემკვიდრეობას გარდა ეს სენი უჩნდება ადამიანს სხვა გარეშე მიზეზითაც, რაიც თანდაყოლილი მიღრეკილების ბრალი კი არ არის, არამედ იმ პირობების, რომელშიდაც სხეული მერე ვარდება. ამ ცულ პირობებს შეუძლია დააუძლიროს სხეულის ძალ-ღონე და ამნაირად გააჩინოს მასში მიღრეკილება ან სენისადმი, რომ კიდევაც არ იყოს ეს მიღრეკილება თანდაყოლილი, და თუ არის მიშინ ხომ მეტის სისწრაფით შეუწყობს მას ხელს. ამ მთავარ მავნე პირობებში მოკლედ დავასახელებთ შემთავრებს:

ა) ქალაქის ცხოვრება, შეხუთული მოსახლეობა მრავალ ადამიანთა მცირეოდენ მანძილზე, ქუჩა-უხოების უსუფთაობა, ჰაერის ნაკულევენება რაოდენობითაც და ღირსებითაც, მრავალი უწყინდურების ხრწნა და ლაზობა, ბინის სიჭოფიერი, სინელები და ნესტი — ყოველივე ეს, რაიც ქალაქების განუშორებელ კუთვნილებას წარმოადგენს, ძალიან უწყობს ხელს და უმზადებს ნიადაგს არა თუ ზემოხსენებულ ავადმყოფობას, არამედ მრავალს სხვასაც;

ბ) სასმელ-საქმელის უვარგისობა, ცუდი ღირსების ანუ შეუფერებელი საქმელი, მისი ნაკლებობა; ვრათად ტანთ-საცმელის უვარგისობასთან, თანდათანის ნაბიჯით ალატკებს სხეულს და აცლის მას ძალას, იმ ძალას, რომელიც ყოველ წუთს საჭიროა მისთვის საარსებო ბრძოლაში;

გ) სხეულის მოქანკულობა შეუსაბამო და გადაჭარბებულის მუშაობით, გონებრივი დაღალვა, ჯავრი, დარდი და სიღარბეც;

დ) ზოგიერთი ავადმყოფობა, რომელიც ასუსტებს საზოგადოდ სხეულს და მეტადრე ის, რომელიც უსუსტებს ადამიანს სასუნთქვე იარაღს — ფილტვებს: ხშირი სურდო, ბრონხიტი, პლევრიტი ფილტვის ანთება და სხვ.;

*) ამ სახელს უწოდებენ თვალთ-ურიან პატარა ნაწილსაც, რომელიც აჩენენ სხვა-და-სხვა სენს. ზოგიერთს სენს საკუთარი ბაცილა აღმოუჩნდა მეცნიერების გამოკვლევით, რომელიც წარმოადგენს მის სათავს. სხვათა შორის, ქლერქის ბაცილაც აღმოჩენილია.

ე) გადაჭარბებული ღვინის სმა და სხვა;

ყოველივე ეს შესაფერისს ნიადაგს უშუაღდებს ზემოხსენებულ სენს. ესღა ორიოდ სიტყვით მოვიხსენებთ, თუ რა გზით მოღის შთანასახი ამ ნიადაგზე დასაწერგავად, რანაირად გადაღის ამ სენის გამწენი ბაცილები ავადმყოფიღვან კარგადმყოფ სხეულზე? ქლერკით დაავადმყოფებულის ნახველში არის მრავლისგან—უმრავლესი ბაცილები. (ერთი მეცნიერის გამოანგარიშებით, რასაც თვით თელი ქლერკიანი ამოახველებს ოცდა-ოთხი საათის განმავალბაში, იმაში არის შვიდი მილიარდი და ორასი მილიონი, ესე იგი შვიდი ათას ორასი მილიონი ბაცილა). ავადმყოფს მუღმ ნახველი ამოაქვს და აფურთხებს, სადაც შეხვდება. ნახველიც ყველგან ვარდება: ქუჩოში, სახლებში, სასტუმროებში, სასწავლებლების ოთახებში, თეატრში, სხვა ყოველგვარ შესაკრებელ ადგილზე, ვაგონებში და სხ. შემდეგ ეს ნახველი შრება, ხმება, მტვრად იქცევა და ერთვის ჰაერს. ამ ნაირად ეს ბაცილები ჰაერში ტრეტივებენ, და სუნთქვის დროს ჩაღნი ფილტვებში, სადაც შეიძლება ფეხი მოიღვან და დააწყონ გამრავლება, თუ კი სხეულიც მათთვის მომზადებულ ნიადაგს წარმოადგენს.

ამ ბაცილებს ღიღნას შეუძლიათ გაძლება; მხოლოდ მრავალი თვის შემდეგ ეკარგება მათ გაღმდებობის ძალა, ისიც სინათლიან ოთახში, თორემ ბნელში თითქმის სამუღამოდ ინახავენ ამ ძალას; სიმშრალე, მზის შუქი და წმინდა ჰაერიც აკლებს და სულაც უსაბზს ამას. თუ ვივალისხმებთ იმ სიმრავლეს ბაცილებისას, რაიც თვით თელი ავადმყოფს შეუძლია ამოახველოს, და ამასთანავე ასეთს გამძლეობას ამ ბაცილებისას, მაშინ ადვილი წარმოსადგენია, თუ როგორ ადვილად და ხშირად შეიძლება შთაისუნთქოს ხოლმე ადამიანმა ჰაერთან ერთად ეს მავნე ნაწილებიც, და რა საბრზე მოეღის ყოველ სხეულს, რომელსაც კი აქვს მიღრეკილება ამ ავადმყოფობისადმი, თანდაყოლილი იქნება ეს მიღრეკილება, თუ შემდეგ შექენილი. სტრატისტიკურის ცნობებით სასწავლებლებში, კაზარმებში, სატურსალოში და სხ. ავგვარ შეხუთულ ადგილებში მეტის-მეტად არის კიდევ გავრცელებული ეს სენი.

შთანსუნთქვას გარდა სხვა გზითაც გადაღის ამ სენის ბაცილები ადამიანზე, მაგალ. ავადმყოფ ხარისა და ძროხის ხორკით, (მეტარღე შინაგანი ნა-

წილებით), თუ საკმაო ხარზვა ან წვა არ ექნა მას, აგრეთვე ავადმყოფი ძროხის რძითაც. ორივე ამ შემთხვევაში ბაცილები საქმელთან ერთად კუჭში ჩაღნი და, თუ შესაფერისი ნიადაგი შეხვდება, შეიძლება წელებში მოიღვან ფეხი და იქ გაუწინონ ადამიანს ქლერკი. სხვა გზითაც ვრცელდება კიდევ ეს სენი—მაგრამ ამას აღარ მოვიხსენებთ—რადგანაც იშვიათიც არის ეს მაგალითები და შორსაც წაგვიყვანს მათი აღწუსება.

ამნაირად კარგად არის მიგნებული მეცნიერებისაგან ამ ავადმყოფობის სათავეც და მისი გავრცელების გზაც და წესიც. ღიღი ხანია რაც შეუღვანენ გულდასმით მუშაობას და ბევრგან დაწინაურებულ ქვეყნებში მრავალი ზომაც შემოიღეს ამ სენის გასამკლავებლად. ჩვენამდე ჯერ ასე მალე ვერ მოაწვებს ეს, რასაკერველია, მაგრამ, თუ მის განხორციელებას ჩვენი დაჩაგრული ბედი შეუძლებლად გვისახავს, შორიღვან რომ მიინც გავეცნოთ სხვების დაწინაურებას და წინდახედულ მუშაობას ამ საგნის შესახებ—არ იქნება უმნიშვნელო. (ამას ჩვენ შემდეგში დაუვებურედღებთ).

ესღა გადავალთ მეორე ნაწილზე და აღწუსებთ მოკლედ, თუ რა ღონისძიება არის საქირო და შემოსაღები ამ სენის მჭინვარების შესამკრებლად. რადგანაც ჩვენ აქ კერძოდ სასულიერო სასწავლებლების და სემინარიების შეფარღებით გვაქვს ადგიული განსახიღველად ეს კითხვა, ამისათვის მხოლოდ ის გვექმნება ნაუღლისხმევი, რაც საქიროა, სამღველოებამ შემოიღოს, ზოგან საკუთარის დაღენიღებით და ზოგიც სათანადო მთავრობასთან შუამღღამობით. ასე იქნება, თუ ისე, აუცილებლად საქიროა შემდეგი წესის შემოღება:

1) საუღლებულოდ იქნეს დაღგენილი, რომ სასწავლებლის ექიმმა ყოველ სამ თვეში გულ-მოღგინედ დასინჯოს ყოველი მოსწავლის სხეული. როგორც-კი რომელიმეს დაეტყუბა ან სისუსტე ან რაიმე მოსალოდნელი ავადმყოფობის ნიშანი, (ბუნებრივი, თანდაყოლილი მიღრეკილების გამო იქნება ეს, თუ მერე გამოწვეულ ცვლილებათა გამო), დაუყენებლივ მიეცეს განსხვავება ყველაფერში: შრომა, საზრდოც და ბინაც მისი განსხვავებულ იქმნას დანარჩენთაგან. ამას მოითხოვს გონივრული მოვლა-პატრონობა ბავშვის და წინდახედული მზრუნველობა მათი მომავლისათვის. თორემ როღესაც ქაბუკი

უკვე დასწავლდებოდა, მხოლოდ მაშინ მისი გასინჯვა და წამლობა—ბევრს ვერაფერს წარმოადგენს სანუ-გეშის და ვერც რიგიანის შედეგით გვირგვინდება ავადმყოფისათვის.

2) ყოველთვის მოსწავლეთა სადგომ ბინების დათვლიერების დროს მიღებულ იქმნას მხედველობაში მათი სადგომის ყოველ-მხრივი თვისება: მდებარეობა, სინათლე, ჰაერის მოძრაობა ოთახებში, საკმაო სივრცე, შიგ მდგომთა რაოდენობასთან შეფარდებული, ეზოს სანიტარული მდგომარეობა და სხ., ყოველივე, რაც კი ჰიგიენის მხრით ცნობილია აუცილებელ საჭიროებად. ამ მიზნით მოსწავლეთა ბინის დამთვლიერებელთან ერთად წელიწადში ორჯერ მაინც სავალდებულოდ იქნეს თვით ექიმის წაყოლა, რომ მან საკმაო დაკვირვების შემდეგ თვით შეამოწმოს სადგომი და დაავალოს პატრონს საჭირო ცვლილებების შემოღება; მანვე უნდა განსაზღვროს, რამდენ პირს შეუძლია ჯანმრთელობის უზენებლად მასში მოთავსება, და ბინის პატრონსაც არასოდეს არ უნდა ჰქონდეს ნება ამ განსაზღვრულ რიცხვზე გადაჭარბების. ჯერ ისედაც ქალაქის ჰაერი განსაკუთრებულ ვნებას აძლევს სოფელიდან ჩამოსულებს, და თუ ეს ჰაერიც საკმარისად არ ექმნა მოზარდ სხეულს, ეს ხომ მეტის-მეტად დაჩაფვრა იქმნება მისი და პირდაპირ დასასუსტებლად გაწირვა!

ხოლო სადაც პანსიონებია,*) ან საერთო სადგომები უთუოდ საჭიროა მათი სულ სხვაანაირად მოწყობა: როგორც სამუშაო, აგრეთვე საწარმო ოთახებში იმდენ ჰაერს უნდა შეიტკავდენ, რამდენიც მეცნიერულად საჭიროა იქ მყოფთა რაოდენობასთან შეფარდებით; რომ ჰაერის მუდმივ ცვლასთან ერთად, შეიძლებოდეს ერთნაირი სითბოს დაქვრვა და არა ყოველ-მხრივად მისი დახშვითა და დაბუგებით. შეშის დაზოგვის გრძობაზე მაღლად უნდა იქმნეს დაყენებული ადამიანის ფილტვისა და სხეულის ჯანმრთელობის დაზოგვა!

3) ჯანმრთელობით სუსტს მოსწავლეს, რომელსაც ექიმის შემოწმებით ან ემჩნევა ზემოხსენებული თანდაყოლილი მიდრეკილება, ან და ვისაც საკმაო ძალ-ღონე არ მოეპოვება, რომ გაუძლოს მრავალ მანერ პირობათ და დაუზიანებლად აიტანოს

ყოველივე, მიეცეს შეღავათი და განსაკუთრებულ პირობებში ყოფნის უფლება; აუ ჩამოეკრთებოდა აუცილებელ საჭიროებად მარხვაში მხოლოდ სამარხო საკმელის მიღება, სანამ მისი სხეული, ავადმყოფის მსგავსად, წამლობასა და საექიმო ხელმძღვანელობას ჰსაჭიროებს; განთავისუფლებულ იქმნეს აგრეთვე ამ გვარი სხეული ყოველ გვარ მომქანცავ და დასუსტებულ დავალებათაგან; თუ პანსიონშია, მიეცეს კერძოდ დაზინავების ნება, და თუ კერძო, ნაკლოვან ბინაზე, დაველოდოთ ექიმისაგან რიგიან ბინაზე გადასვლა. ხოლო თუ ეს ყოველივე ძნელი შემოსაღება და განუხორციელებელიც, მაშინ მშობლებს ეუწყოს წინდაწინვე მათი შვილის მოსალოდნელი დასუსტება და დაავადმყოფება, რომ მათ დროზე მაინც იზრუნონ. ან სულ ნუ მიიღებს სასწავლებელი სუსტსა და დაუძლურებულს, ან და ნუ მიიყვანს მის მზრუნველობისადმი მიბარებულ არსებას იმ ქედმედ, როდესაც სხეული ძირითად დაუძლურებას არის მიღწეული და სამუდამოდ ავადმყოფის სარეცელზე წოლას თუ, თორემ სხვას ვეღარას მოახერხებს თავის აღსასრულამდე.

ამ მხრით დროზედ გაბრთხილებული მშობელი უფრო პატრონობას გაუწყვეს თავის შვილს, ვიდრე სასწავლებლის საავადმყოფო, რაც უნდა კარგად იყოს იგი მოწყობილი. და ზოგიერთ მშობელსაც ეგებს ის უფრო ურჩენია, რომ დიდ-ხანს დასტკებს თავისი თუნდა სწავლა-დაუმთავრებელი შვილის ყურებით, ვიდრე სივცახლე გაიმწაროს თავის ნასწავლის შვილის ნაადრი დამარხვით.

4) შემოღებულ იქმნას სავალდებულო წესად: თუ რომელიმე მასწავლებელთაგანი ფილტვების ქლერჭით არის დაავადმყოფებული, მან იქონიოს განუშორებლად საამისოდ მოწყობილი, ჯიბით სატარებელი საფურთხი, სადგინდფექცია საშუალებით და ყოველთვის მასში აგროვებებს ნახველს, რომ ამით მისი ნახველი სხვისათვის უზენებელი გახდეს. თორემ, თუ გავისხენებთ შვიდ მილიარდს და ორას მილიონ ბაკილას დღე-ღამეში ქლერჭიანის ფილტვებიდან ამოვაღოს, და იმ საათებს, რომელსაც ბავშვები მის ნაფურთხიან ოთახში გაატარებენ, მაშინ ცხადი წარმოსადგენია ის მავნებლობა, რაც ბავშვებს მისგან მოეღოს.

5) წელიწადში ოთხჯერ მაინც დეზინფექცია გაუკეთდეს სასწავლებლის ყველა ოთახებს და სადგომებს

*) საზოგადო პანსიონების შესახებ, ჰიგიენურის მხრით, ჩვენ მერე გვექმნება საუბარი მკითხველთან. ავტ.

იმ მანქანითა და საშუალებით, რომელიც უკანასკნელ ხანებში მიკვლეულია საუკეთესოდ და სასარგებლოდ ქლერქის ბაცილების ოთახში მოსასპობლად.

მეცნიერებამ მტკიცედ აღიარა, რომ რამდენადაც იგი სუსტია და უძლური მორეულ ქლერქთან ბრძოლაში, იმდენად მძლავრია იგი ჭ მაკურნებელი ამ სენის პირველ დასაწყისს ხანაში. როგორც ბევრ სხვა ავადმყოფობაში, აგრეთვე ამაშიდაც, წინასწარ ნახშიარი ღონისძიებით ბევრს იგებს ადამიანი, ვიდრე გვიან გამოიკვლივით. ამიტომაც სასწავლებლების ექიმიც მუდამ უნდა დარაჯობდეს წინასწარ მოქმედების სარბიელს, რომ წარმატებაში მიიღოდეს მოზარდი თაობის ჯანმრთელობა. მისს გამოკვლილს თვალს არ უნდა გამოეპაროს, თუ ვინ არის მოსალოდნელი ავადმყოფობის უახლოესი მსხვერპლი, და ყოველი ღონისძიებაც უნდა იყოს ნახშიარი, რომ ამგვარი სხეული განსაკუთრებულ პირობებში იქნეს ჩაყენებული, თვით სასწავლებლის მიერ და შშობლების მხრითაც. სასწავლებელს და მის მესვეურთ არ უნდა ავიწყდებოდესთ, რომ როდესაც იგინი იბარებენ შშობლებისაგან გაუფურჩქნელსა და ჯანმრთელს პატარა არსებას, ზნეობრივად ვალდებულნიც არიან, დაუბრუნონ იგი თავის შშობლიურ კერას გონიერ და ჯან-წაურთმეველ, სასარგებლო წევრად, და არა ღონე-გამოლეულ და მიხრწნილ, მუდამ ექიმებსა და საავადმყოფოებში სატარებელ აჩრდილად. სასწავლებელმა არ უნდა წაართვას ნორჩ არსებას ის ბუნების განძი—ჯანმრთელობა, რომელიც ბავშს თან ჩააქვს იქ. და რაც უნდა ნაყოფიერი იყოს სწავლა, მაინც ვერ აღუნახალურებს იგი სხეულს შეფერხებულს ჯანმრთელობას, იმ ჯანმრთელობას, რომელიც ვგრე ძვირფასი და ღირსნიშნულია ვიანა ყოველი არსებისათვის.

ჩვენ იძულებული ვიყავით, მოკლედ გვეთქვა ის, რაზედაც მრთელი წიგნიც კი დაიწერებოდა. (შეიძლება ოდესმე, ცნობის-მოყვარე მკითხველისათვის მრთელი წიგნიც გამოვსცეთ ამავე საგნის შესახებ), მაგრამ ეს მოკლე ცნობებიც უნდა იყოს დამარწმუნებელი ყველასათვის, რადგანაც ყოველი ცნობა უტყუარ სამეცნიერო საფუძველზე არის დამყარებული. ვისაც ჰსურს ამ ბედ-შავი მდგომარეობის შევლა—ის ამითაც გულს ათბერებს სამოქმედოდ და ხმის გამოსაღებად, ხოლო ვინც მოუწადინებელია და გულ-გაქსეუბული—მას ხომ გრძელი სიტ-

ყვითაც ვერას ჩაგონებს კაცი. ამიტომაც, ჩვენც ეს მცირე სიტყვა ვიკმარეთ შშობელთადმი მიმართული, რადგანაც ვგრწახს, რომ ესეც საკმარისია, რომ მათი შშობლიურის მზრუნველობით აღსავსე გული გაიმსველოს საერთო მოქმედების სურვილით, რათა ეს ცუდი მდგომარეობა, და მაზედ დამყარებული მწარე შედეგი, როგორმე შეეცლილ იქმნეს. საამისოდ საჭირო იქნება კერძოდ აღძრულ სურვილს, საერთო გამომეტყველებაც მიეცეს და საყოველთაო შუამდგომლობად გარდიქვს მათ წინაშე, ვის ხელთაც იქმნება ამის დასტურის დაცემა და წესად დაღვანა.

მაგალითად, ეხლა იმერეთის სამღვდლოების წარმომადგენელთა კრებისათვის ძალიან მოხერხებული იქნებოდა, ამ მწვევე კითხვის შესახებ მსჯელობას აღძრადენ და საერთო შუამდგომლობასაც გასწვედენ, სადაც ჯერ-არს, რაიმე ზომების შემოსაღებად. მართალია, ეგებ სულ პირველი მაგალითი იყოს ამ გვარ რამეზე მსჯელობის აღძვრა, მაგრამ ოდესმე ვინმემ ხომ უნდა დაიწყოს, და თუ ცდამ განხორციელებას მიადწია, მაშინ ხომ სხვა ბევრი მიმბძველიც გამოუჩნდება იმერეთის სამღვდლოებას. ესეც რომ არ იყოს, მარტო ისიც კმარა სიამოვნებად, რომ მათი მოზარდი თაობის ჯანმრთელობა უკეთეს ნიადაგზე დამყარდება და უფრო სიიშვიათო გახდება იმნაირი მაგალითები, როგორსაც ეხლა სამწუხაროდ ხშირად ხედავთ.

ამ ჟამად ამით ვათავებთ ჩვენს საუბარს ამ ღლიურ ვარაზზე და შემდეგში კიდევ ხშირად დაუბრუნდებით ამავე საკითხს, რადგანაც ერთის თქმით უცხოეთის დაწინაურებულ ქვეყნებშიდაც არა ვაკეთებულარა ამ საქმის შესახებ, და ჩვენში ხომ უფრო მეტი და მიჯინებული ჩაკეცება საჭირო, სანამ უზრუნველობის სასთუმალზე მყოფი ჩვენი ადამიანი საერთო საქმის გასაკეთებლად წამოიწყოდეს.

ქეიმა გ. დ—იქ.

აწიან თუ ზრე ქართველ-კათოლიკენი?

(ზასუხა ბ. სარუხნას)

გაგრძელება *)

პირველ წერილში ჩვენ ვამბობდით, რომ ერთობა და მიწერ-მოწერა საქართველოსა და პაპის ტახტის შორის იწყება XIII საუკუნეიდან. 1240 წელსა საქართველოს დედოფალმა რუსუდანიამ მიიღო ღმინიკანცები და არა მისსიონერები *Fratres praedicatores* ორდენისა, როგორც შეცდომით ფიქრობს ბ. სარუხანი. რუსულანი დათანხმდა პაპა გონარი III-ის წინადადებაზე შესახებ მისა, რომ იგი მიიღებს მოწაწილეობას ჯვაროსანთა ომში. მათი მგვობრული მიწერ-მოწერა გრძელდება მათ მემკვიდრეთა შორისაც: პაპი ნიკოლაი IV წერს (1283 წ.) მეფე დიმიტრის და უწოდებს მას „*carissimum in Christo filium*“, ხოლო წერილში, რომელსაც სწერს საქართველოს ეკკლესიის თავს ქათალიკოს თავის თავს პაპა უწოდებს „*venetabilen fratrem patriarcham georgianorum*“. პაპის მსგავსი წერილები და ბულები ცრდების მიტევების და მოსლემანთა წინააღმდეგ წაქეზების შესახებ მოწმობენ, რომ პაპის ავტორიტეტი ფესვს იკიდებს, თუ საქართველოს მთელს ხალხში არა, ზოგიერთ ქართველებში მაინც. მისსიონერთა რიცხვი ერთი-ორადმატულობს საქართველოში მე-XIV საუკუნის დასაწყისში; მეფე გიორგი V დროს პაპა კლიმენტი V 1307 წ. და იოანე XXII 1318 წ. ავზენიან საქართველოში ფრანცისკანებს და ღმინიკანცებს. მათი ქადაგება არ დარჩენილა ხნად მღალადებლისა უღაბნოსა შინა. ქართველთა შორის მოინახენ ისეთი გულ-მოდგინე პროზელიტებიც, რომ აიღეს ჯვარი და სხვა მისსიონერებთან ერთად იწყეს ქრისტიანობის გავრცელება შორაულს ინდოეთში. ერთმა ქართველთაგანმა, რომელმაც მიიღო ფრანგთა აღსარება 1321 წ. მიიღო მოწამის გვირგვინი, როგორც ამის შესახებ მოთხრობილია ღმინიკანცე-

ბის ისტორიაში. ეს იყო ვინმე დიმიტრი ტფილი-სიდა, ქართველთაგანი, მკოდნე აღმოსავლეთის ენებისა¹⁾.

იმეფე XIV საუკუნეში პაპა იოანე XXII 1321 წ. წინადადებას აძლევდა მეფე გიორგის შეერთებით საქართველოს ეკკლესია კათოლიკეთა ეკკლესიისათვის²⁾, მეფეს, შეიძლება სხვა-და-სხვა გარემოებათა გამო, არ მოუყვანია სისრულეში პაპის წინადადება, მაგრამ ამ დროიდან არსდება ტფილისში კათედრა კათოლიკეთა ეპისკოპოსისა *diocesis Thefeleciensis*. ვინ იყო კათოლიკეთა საწყისო ტფილისის ეპარქიაში, ამის შესახებ ზოგიერთი ცნობების შეკრება შევეცილია მოგზაურთა და მისსიონერთა მოთხრობათაგან: ამ საზოგადოებას შეადგენდენ მხოლოდ ქართველები, ვინაი-ღდან სომეხ კათოლიკენი ჩნდებიან საქართველოში შემდეგ დროებში. იმ დროიდან, რაც საქართველოში დაინიშნა კათოლიკეთა ეპისკოპოსი, პაპები არა ერთ გზის მიტყეულან ბულებით „*universis catholicis christianis civitatis et diocesis Thefeleciensis*“³⁾. დღეს ჩვენ შევეცილია წარმოვაღვინოთ ტფილისის მღვდელთ-მთავართა

1) Anno 1321. Idus aprilis gloriarum subierunt martyrium feria quinta ante dominica Palmarum quatuor illustres Fidei Agonathetae ex ordine Minorum frater Thomas Toletinus, fr. Iacobus de Padua, fr. de senis et frater Demetrius, laicus de Fefelicio, natione georgiana frater interpres qui optime collebat linguas, orientales. Passibunt in partibus Indiae in Thana. (Luca Waddingo. Annales minorum, t. 6, p. 353).

2) საუურადებოთა, რომ ეკკლესიების გაყოფის შემდეგ 1054 წ. საქართველოში იწყეს ხაზების მოხსენება მსოფლიო სუთ ზტრანაქთა შორის. ყორღანსა, გუჭრებო და წარწერანი XII—XIII საუკ. მის ქრონიკეში“, გვერდი 75, 101: 140-142, 150.

3) კათოლიკეთა რიცხვის გაძლიერება საქართველოში სწანს მისსიონერთა ზასუხისაგან, რომელნიც თავის მამდევართა შორის ასახელებენ „*multitudo habitantium*“ XIV საუკ. (გატაკანის არს. და Propaganda Fide).

*) ის. „მწეეშია“ № 22 1900 წ.

სია. პირველი მთავანი ივანე ფლორენტიევი იყო დანიშნულ გამგედ ტფილისის ეპარქიისა 1318 წ. მისი სიკვდილის შემდეგ 1348 წ. პაპა კლიმენტ VI გაგზავნა საქართველოში ბერტანდო⁴⁾. მის მოადგილედ ინიშნება 1358 წელს პაპა ინოკენტი VI-ის დროს ბერტანო ფრანცისკანევი. მის შემდეგ ინიშნებიან 1382 წ. ეპისკოპოსი ცილგელმი და 1391 წ. ლეონალო დე ფილაკო (ბანიფაცი XI-ის დროს). ამ სახით XIV საუკუნეში საქართველოში მუდამ დაქერილი იყო კათედრა კათოლიკეთა ეპისკოპოსებისა. XV საუკუნეშიაც იყვნენ მთელი წყება მღვდელთ-მთავრებისა, რომელთაც ნიშნავდა პაპა. 1424—5 წ. გარდაიცვალა ეპისკოპოსი იოანე. 1493 წ. პაპა ალექსანდრე VI გაგზავნა საქართველოში ალბერტო ენგელია.

ჩვენი იმითამ ჩამოვთვალეთ ტფილისის კათოლიკეთა ეპარქიის ეპისკოპოსები, რომ გვეჩვენებოდა, რომ პაპის მისიონერთა მიმდევართა რიცხვმა იმდენად იმატა, რომ ტფილისში განმოტანილ იქნა მღვდელ-მთავრის კათედრა სმიონიდაჲ, სხვათა შორის ეს იმითამაც მოხდა, რომ იქ კათოლიციზმი შესუსტდა თათრების ზედგავლენისა გამო. თუ რამდენად დიდი იყო სამწყსო მისიონერთა, ამის თქმა, რასაკვირველია, ამის შესახებ სტატისტიკური ცნობების შეკრება ძნელია, მაგრამ ზოგიერთ შესანაშნავ შემთხვევებში მისიონერები ასახელებენ იმ პირთ, რომელთაც მიიღეს კათოლიკეთა აღსარება. პაპა კალისტე მე-III-ის დროს კათოლიკეთა ეკკლესიას შეუერთდა ყვარყვლე, მმართველი სამცხე-საათაბაგოსი⁵⁾. დასავლეთ საქართველოში კათოლიკეთა აღსარებას თანაგრძნობას

⁴⁾ ბულაჲ ზამის 1349 წ. «dilecto filio Bertrando» და განსაკუთრებით «dilectis filiis universis vassalis ecclesiae Thefeleciensis»...

⁵⁾ Platina. Vita Callisti III, lib. 14, p. 267. ამ ევარყვანეს სურდა დაკავშირებოდა ბურგუნდის გერტოკს იერუსალიმის კანსათავისუფლებლად, ამასთან შეღებულთ გურიისა და მიკნტელისისა მდუთქუეს მას თავისი შეშქეობა. ნიკოლოზ ტფილისის ეპისკოპოსი (ტრუაქლა) გაგზავნილ იქნა ზამისთან ამის შესახებ როგორც *носія* Luca. Waddingus. *Annales Minorum*, t II, p. 274, XII, 290, XIII, 27).

უწვედნენ მეფე იმერეთისა ბაგრატი და Bedia მეფე მინგრელიისა. აღმოსავლეთ საქართველოში კაპუცინების ბერების მოხსენებისაგან 1698 წ. სჩანს, რომ კათოლიციზმი მიუღიათ მელიქიშვილს, პიტუაშვილს და სხვათა. 1698 წელს კათოლიკეთა აღსარების მიმბაძველმა ბარძიმ ერისთავმა დაიფარა კაპუცინები სომეხთა დვენისაგან. თვით ბ. სარუხანის მიერ აღნიშნული Padre Giuseppe მოწმობს მოხსენებაში მე-XVII საუკუნის მეორე ნახევარში, რომ ტფილისში და ქუთაისში ყოველ დღე იღებდნენ კათოლიკეთა აღსარებას სომეხნი და ქართველები. დავასახელებ კიდევ რამდენიმე სახელებს იმ აზრის დასამტკიცებლად, რომ ბერტო ერთ «თავად ორბელიანს», (რომელსაც ბ. სარუხანი შეცდომით სოფლის ბარძიმ ერისთავად), კი არ მიუღია კათოლიკეთა აღსარება, Propaganda Fide-ს არხივში დაცული ქართული წერილი, პაპისადმი მიწერილი 1751 წლიდამ, რომელსაც ხელს აწერენ ორი თავადი—იოანე და ვახტანგ ორბელიანი, ბიძაშვილები საბა სულხან ორბელიანისა, რომლის შესახებ ნათქვამი გვექონდა ზემოთაც: წერილში ისინი თავის თავს უწოდებენ წამდელი კათოლიკეთ და ამბობენ, რომ ასეთებივე არაან მთელი მათი გვარი («მთელი ჩვენი გვარი»). ეს კიდევ ცოტაა, მეფე ვახტანგ VI, გამოჩენილი სჯულის მდებელი და მოკავშირე პეტრე დიდისა სპარსეთის ომის დროს, წერილში 1722 წლიდამ, 29 ნოემბრიდამ თავის თავს უწოდებს კათოლიკეს პაპის მიმბაძველ სხვა მრავალ ქართველთა შორის: «con meo sono di credentia cattolici in buon numero»⁶⁾. მაგრამ ყველაზე უფრო სსსურველია აღმოჩენა ქართულს ენაზე Professione delle Fede giusta l'ordine di s. m. di urbano VIII in giorgiano. აქ არის მოყვანილი სიმეოლო

⁶⁾ Lettera di re Vactang all'internunzio Imenial Dirling en favore d'intervenire all' interno deichristioni di Giorgia (Achivia Ces. Reg. d. Viena). ზამის მიწერ-მოწერა მეფე ლუარსბთან იხ. Antoine de Gouea. *Relat. des grandes guerres et victoires de chach Abbas*. ზამს ზაფეე III მადლობს მეფეს მისიონერთა მიადებისთვის. (ვტ. არს.).

სარწმუნოებისა, რომელსაც ხელს აწერს როსტომ ერისთავი, თავადი რაჭისა და ქათალიკოსი ბესარიონ, თანხმად კათოლიკეთა მარნაშისა; იგინი აღიარებენ სული წმინდას, რომელი მამისაგან და ძისაგან გამოვიდას (სული წმინდა უფალი და ცხოველთ მყოფელი, რომელი მამისაგან და ძისაგან გამოვიდას. «suli tzminda uphali da chovelth mgopheli, romeli mamisagan da zisagan gamovals»—ასე მომყავს მე ადგილი ქართული არგინალისა ლათინური ასოებით.

თუ ბ. სარუხანი არ დაკმაყოფილდება ამ პატივცემულ პირთა რიცხვის ჩვენებით, რომელთაც მიიღეს კათოლიციზმი, გარდა „მხოლოდ ერთის“, მის ნაცნობ თავად ორბელიანისა და გაკუროთ მოხსენებულ ქათალიკოს ანტონ I, რომელიც თანაუგრძობდა ფლორენტიის უნიის აზრს, მაშინ მე მზად ვარ მეორე წერილში დაუსახელო მას მთელი წყება ქართველებისა კათოლიკეთა აღსარების მიმღევართა.

ა. ხასანაშვილი.

(გაგრძელება იქნება)

ს ი ბ ე მ ა,

თქმული დეკ. დ. დამაშვიძის მეერ შორანას სახელდაწინა ოქტავის სამღვდლოების კრებაზე.

გაგრძელება *)

სხვათა შორის საქირთა სამღვდლოებამ ყურადღება მიექციათ თავის ჩაცმა-დახურვას. საზოგადოებას თვალი აქვს მიჩვეული სამღვდლოების ერთ გვარ ჩაცმა-დახურვაზე და ვერ წარმოიდგენ კაცი მათ ვაკვირებას, როდესაც საზოგადოებაში გამოაჩენია ხოლმე ვინმე მღვდელი არა ჩვეულებრივად ჩაცმულ-დახურული. სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურე იმას კი არ უნდა ცდილობდეს, რომ ძვირფას ტანისამოსში გამოეწყოს; ის

უმეტეს ყურადღებას უნდა აქცევდეს სუფთად და წესიერად ჩაცმა-დახურვას. ანაფორა უნდა ეცვას შვიი ან სხვა შესაფერი ფერისა, ქული ჩვეულებრივი მღვდლისა და წადები სრული და შესაფერი ვარგებანათ.

ნამეტანი სამწუხარო სანახავია ჩვენში მედავითნეთა ჩაცმა-დახურვა. როგორღაც ჩვენ გვაქვს თვალი შეჩვეული მათ ახირებულ ჩაცმა-დახურვაზე, თორემ უცხო კაცს მეტის-მეტად აკვირვებს მათი მორთულობა. რას ვავს, მაგალითებრ, უმეტეს ნაწილად ჩვენ მედავითნეთა ჩოხები? უცხო კაცს აკვირვებს და სიცილსა გვრჩს ჩვენი ჩოხის საქილევები და ზოგიერთების ტანზე ძვლებით და ვერცხლით მორთული ქილები. იყო დრო, როცა ამ ქილებს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა და კაცს თოფი ნიადაგ თან ქონდა, მაგრამ დღეს, როცა კაცს თან თოფი არა აქვს და არც თოფის წამალს ინახავს ქილებში,—იგი მეტი ბაჩკია. ერის კაცებს კიდევ მიეტყვებათ ჩოხის ტარება საქილევებით და ქილებითაც, მაგრამ საეკლესიო მოსამსახურეს—სრულებით არ შეეფერება. წარმოიდგინე, რომ ამ ნაირ ახირებულ ჩოხებს ის მედავითნეებიც კი ხმარობენ, რომელნიც მღვდელ-მთავარს ემსახურებიან კათედრის ტაძრებში და ეს მაგალითი ცუდ გავლენას ახდენს მთელს ეპარქიაში მედავითნეებზე. ერთი სიტყვით, დროა ყურადღება მივაქციოთ, რომ მედავითნეები ერთგვარად და შესაფერისად იმოსებოდნენ.

ჩვენ საქირად მივანჩია სამღვდლოების ყურადღება მივაქციოთ ერთ-ნაირ ზოგიერთ მეტის-მეტად ცუდ ჩვეულებას. ეს ცული ჩვეულება საერო წოდებაში უფრო არის გავრცელებული და სამღვდლოებაში მადლობა ღმერთს ძლიერ იშვიათაად შეხვდები კაცი. ეს ცული ჩვეულება იმაში მდგომარეობს, რომ ზოგიერთები სიქალრის დასაფრავად თმას და წვერს იღებენ. ეს საქციელი მიეტყვებათ იმ ახალ-გაზრდა ერის კაცთა, რომელთაც რაღაცა მიზეზით ზოგიერთ ადგილას თმა გათეთრებით და ვერცხვინებათ ხალხისა ქარწინების დროს. ხნოვანებაში შესულია მეცადინობა კი, რომ ახალ-გაზრდად აწვენონ თოლი და ამიტომ თმის შეღებვა მეტის-მეტო საძრახისია. მადლობა ღმერთს, რომ სასულიერო პირთა შორის ერთი-ორი თუ შეგ-

*) იხ. „მწეგმსა“ № 21 1900 წ.

ვინაშნავს და, ისიც, სამწუხაროდ, ნასწავლთა და მეცნიერთა შორის, რომელნიც თმას იღებუენ და ამით ძლიერ ამდაბლებენ თავიანთ ღირსებას საზოგადოების თვალში...

ყოველივე ის, რაც მოგახსენეთ, შეეხებოდა სამღვდელი და საეკლესიო მოსამსახურეთა საქციელს ეკლესიის გარეშე, სადაც მღვდელი ისე არ იპყრობს საზოგადოების ყურადღებას, როგორც ეკლესიაში ლოცვისა და ღვთის-მსახურების დროს. ეკლესიაში ყველას თვალი და ყური მიქცეული აქვს სამღვდელი და საეკლესიო მოსამსახურეთადმი. სულ უბრალო საქციელი, სულ ცოტა რამ დაკლება ან მომატება საქმისა, სულ მცირე შეცდომა გამოიწვევს საზოგადოების ყურადღებას და განკვირვებას. ამიტომ მღვდელი და მღვდელთნე ეკლესიაში ყოველ ლოცვა და მღვდელმთქმედების დროს ძლიერ ფრთხილად უნდა იყონ და დიდს ყურადღებით ეპყრობოდენ თავის საქმეს.

საქიროა ყურადღება მიექცეს, რომ მღვდელთნებმა და პონომრებმა. შეისწავლონ ზარების რიგიანი რეკა. სოხების და ფრანგებს ეკლესიებზე ყველგან ერთნაირად რეკენ და ჩვენს ეკლესიებზე კი სულ სხვა-დასხვა რიგად ირეკება ზარები. ქალაქებშიაც კი ძნელად ნახავთ, რომ ერთნაირად რეკდენ ეკლესიის ზარებს და სოფლებში რაღა იქნება. რასაკვირველია, ამ გარემოებას მღვდელმა უნდა მიაქციოს ყურადღება, მაგრამ, სამწუხაროდ, ზოგიერთ მღვდელს ეს საფანი სრულებით საყურადღებოდ არ მიაჩნია და სულ ერთია მისთვის, როგორც უნდა დარეკონ ზარები...

ზოგან დაწყებისათნავე ისე ჩქარა რეკენ ზარებს, რომ ქალაქის ადგილას ამ გვარ რეკაზე ცეცხლის მქრობი რაზმი უთუოდ ფეხზე დადგება. ზოგი ისე ნელ-ნელა რეკს, რომ სწორეთ დიდ-მარხვას მოგაგონებთ. ერთი სიტყვით ძნელია ჩვენში ეკლესიების ზარების რეკა ერთნაირად მოისმინათ. მერე რისგან ხდება ზარების რეკის ასეთი არე-დარევა? კრებულის დაუდევნელობისა და მათის მხრით თვისი მოვალეობის უვიცობისა გამო. გადაშალეთ ჩენი საეკლესიო წიგნები და წაიკითხეთ ყოველი დარიგება ზარების რეკის შესახებ. იქ დაწვრილებით არის აწერილი, თუ როგორ და როგორ დარეკონ. იქ გარკვევით არის

მოთხრობილი დიდი ზარა როგორ დარეკოს და თუ დიდ ზარას გარდა არის სხვა მორილი ზარებიც, როგორ და რა დროს უნდა დარეკონ ისინი. მართალია ჟანის საათი ეხლანდელს საათზე არ არის შედარებული, მაგრამ ამის გასწორება ყველას ადვილად შეუძლია, რადგან ჟამნით დამის საათი ცალკე ითვლება და დღის ცალკე. ზოგან რუსების ეკლესიებში წირვაზე ხშირად იმაზე მეტს რეკენ, რასაც ტიბიკონი უჩვენებს და ჩვენში კი ტიბიკონზე ნაკლებსაც.

ტიბიკონით ნაჩვენებია, თუ როდის უნდა დარეკოს დიდი ზარით, მაგრამ ჩვენში დანიშნულ დროს ან დაასწრებენ და ან დააგვიანებენ. ტიბიკონში სწერია: მრეკელი ზარებისა მიუალს და კურთხევის მიიღებს წინამძღვრისაგან ზარების დარეკისათვის. ჩვენში სანამ მღვდელი მივიდოდეს ეკლესიაზედ, მანობამდისინ სტაროსტა ან მღვდელთნე რეკს ზარებს. ხშირად მოხდება ხოლმე, რომ მღვდელი სრულებით არ ყოფილა მომზადებული საწირავად და აღარ მოდის. ხალხი უცდის ცოტა ხანს და შემდეგ შინ მიდის წირვა მოუსმენელი. ასეთი შემთხვევა სამწუხარო შთაბეჭდილებას ახდენს ხალხზე. მე დარწმუნებული ვარ, რომ ამ შეცდომას ყველა ნიშნავს, მაგრამ გასწორება ვერ მოუხერხებია, და ვერ მოუხერხებია მიტომ, რომ სურვილი არა აქვს წესიერად საქმის ასრულებისათვის...

მღვდელმა დიდი ყურადღება უნდა მიაქციოს საწყისის შეხედულებას ზარების რეკაზე. ზოგან ზარის რეკას რომ გაიგონებენ, მაშინ მოემზადებიან და წავლენ ეკლესიაზე წირვის მოსამენად, ფიქრობენ, რომ ზარები დარეკეს მიტომ, რომ ხალხი შეიკრიბოს ეკლესიაზეო. ზარების რეკათვე ტუპობილობს შრეული, რომ მღვდელი მწირველი იქნება იმ დღეს. ზოგიერთი მღვდელი, ტიბიკონისამებრ, დარეკენ თუ არა ზარებს, მაშინვე დადგება წირვად და სანამ შორი ადგილიდან მრეკელი მოვიდოდეს ეკლესიაზე, წირვა უკვე გამოსულია. ზოგან დილით ადრე დარეკენ და როცა ხალხი მოვა, მერე შეუდგებიან წირვას. წირვის შესრულებაც ერთობ განსხვავებულ დროს იციან. ერთი წირვას ათავებს ცრა საათზე, მეორე შუადღისას. დღეს, მადლობა ღმერთს, თითქმის ყველა მღვდელს აქვს საათი და ადვილი მოსახერხებელი

ერთსა და იმავე დროს წირვის დაწყება. ზამთრობით ათ საათზე ადრე არ უნდა იწყებოდეს წირვა და ზაფხულობით — რვა-ცხრა საათზე ადრე.

ერთგან ზარებს რეკენ წირვის დაწყებისას, მარტო დიდი ზარით ხუთჯერ შემოკვრენ ზარას, როცა მღვდელი იტყვის: «მიიღეთ და სქამეთ». ერთჯერ რეკენ მშუბრზე და ერთჯერ ცისკარზე. ზოგან მშუბრზე და ცისკარზე ერთს დაწყებისას დარეკენ და მეორეს გათავებისას. ზოგან, განსაკუთრებით, რუსეთში რეკენ «მრწამის» გალობის დროს და წირვის გათავებისასაც.

ჩვენის აზრით რეკა უსათუოდ უნდა სრულდებოდეს ტიბიკონიაამებრ და არა ტიბიკონის გარეშე; ვთხოვთ, რომ ყველამ მიაქციოს ამ ნაკლს ყურადღება და სავალდებულოდ დაუდგინოთ თქვენ მედავითნეთ და პონომრებთ შეისწავლონ რიგიანი რეკა. მე ყველას განუშარტებდი აქ. თუ რა დროს და როგორ უნდა რეკდენ, მაგრამ დრო არ გვრჩება. მოითხოვეთ თქვენ მედავითნეთა და მნათეთაგან, რომ მათ თქვენდა ნება-დაურთველად არასოდეს არ გაბედონ ზარების რეკა ეკკლესიაზე და თქვენის ნება-დართვით რეკავდენ იმ დროს, როცა რიგია ზარების დარეკა, და ისე, როგორც ამას მოითხოვს ტიბიკონი.

(შემდეგი იქნება)

ჩუბი ხსენსხარულია და სამშუხარო მთაბეჭდალეპანი ევროპის სახელმწიფოებში მოკვაურობის დროს.

ზარაფის ღვთის-მშობლის სურებულ ტაძარ.

(გაგრძელება*)

აზოგადოდ ყოველ სახელმწიფოს სატახტო ქალაქებში არის თითო დიდი ტაძარი. ასეთი ტაძრებია რუსეთში: პეტერბურღში ისაკის ტაძარი და მოსკოვში ტაძარი ქრისტესი, ვენაში — წმიდა სტეფანეს ეკკლესია, რომში — პეტრე-პავლეს ეკკლესია

და პარიზში ღვთის-მშობლის ეკკლესია (ნოტრ დამე).

პარიეში პირველად ამ ტაძრის დათვალიერება განვიზრახე. ეს ტაძარი აგებულია პარიეის ძველ ნაწილში, მდინარე სენის ახლო. ტაძრის და შალლობი დასათვალიერებელი ადგილები და ეკკლესიის გვერდების გაღვრების კარები ღია მნახველთათვის ათი საათიდან ნაშუადღევს პირველ საათამდე. ამ ტაძრის შენება დაწყებულა მეთორმეტე საუკუნეში და შენებულა მეთოთხმეტე საუკუნემდის. ამ ხნის განმავლობაში თუმცა ბევრი ცვლილება მოუხდენიათ შენების დროს და ბევრჯერაც განსაცდელი გამოუვლია ტაძარს, მაგრამ თავისი პირველი გეგმა და შენობის ხასიათი არ გამოუცვლია მასს. პირველად რომ ნახათ ამ ტაძარს, იგი, მიწცა-და-მაინც, არაფერ შესანიშნავად გგევენებათ და პარიეის სხვა ეკკლესიები კიდევ უფრო მოგეწონებათ, მაგრამ რამდენს მეტს დააკვირდები, იმდენად თქვენ ღიღებულად წარმოგიდგებათ ძველის-ძველი გოტიური გეგმა და ხასიათი შენობისა და ბოლოს რწმუნდებით, რომ მთელს პარიზის ეკკლესიებში ეს ეკკლესია არის ყველაზე დიდებული და ლამაზი შენობათ. შენობა თუმცა კარგა მოზრდილია, მაგრამ რადგან გარშემო დიდი სახლები აქვს და მახლობლად შესანიშნავი ხელოვნურად აგებული სხვა-და-სხვა საზოგადო და კერძო ძეგლები და შენობებია, ამისათვის დიდი შესამწინევი აღარ რჩება იგი მნახველთათვის.

როცა ჩვენ შევედით ამ ტაძარში დასათვალიერებლად, ჩვენთან ერთად შემოვიდნენ ინგლისელი და გერმანელი მოგზაურები თითქმის წესი სულზე მეტი. ჩვენი შესვლის დროს სწორეთ წირვის წინეთ ლოცვა დაიწყეს. ლოცვის მკითხველი სწორეთ რუსის არხიდიკონს მოგაგონებდათ. იგი ბოხი და მაღალი ხმით კითხულობდა ლათინურად. შემდეგ ლოცვისა დაიწყეს წირვა. ამ ეკკლესიაში მრავალი უფროსი და უნცროსი საკლდელო პირები არიან. ლოცვა, მგლობელთა გალობა და მუსიკა სწორედ კაცის ყურთა სმენას აცკობს. ამ ტაძარში მრავალი ტრაპეზები (ჩვენებურად სამწირლო) და მრავალი სააღსარებო პატარა ოთახებია. ეს ეკკლესია მეცამეტე საუკუნეში ძლიერ მალლობ ადგილზე იყო, მაგრამ დღეს სხვა ადგილებთან შედარებით თითქმის მდაბლად მოჩანს.

*] ის. „მწეშისა“ № 21, 1900 წ.

უმშვენიერესი ნაწილი პარიზის ღვთის მშობლის ტაძრისა არის პირველად მისავალი დასავლეთის მხრისაკენ კედელი, რომლის შენობა ეკუთვნის მეცამეტე საუკუნის დასაწყისს. დასავლეთის მხრის კედლის სიმაღლე არის ოცდა თორმეტი საყენი ეკლესიის კოშკების სიმაღლემდე. შენობა სამ სართულიანი. მეორე სართულის ქანდაკება წარმოადგენს მეორეთ მოსვლის საშინელს სამსჯავროს. კარები და კედლები თითქმის დაფარულია მშვენიერი ქანდაკებებით საღმრთო ისტორიიდგან. მეორე სართულშია გალერეა, რომელშიც გამოფენილია საფრანგეთის კოროლების 28 ქანდაკებანი ხილდებრივად დაწყებული ფილიპე ავუსტომდე. გალერეის ზემოთ არის ქანდაკება ღვთის-მშობლისა, რომლის აქეთ-იქით ანგელოზები ღვანან და მარჯვნივ და მარცხნივ აღამ და ევას ქანდაკებაა. უმოთაგრესი შვენება მეორე სართულისა არის რგვალი ფანჯარა, რომლის სიგრძე-სიგანე არის შუა გულზე ცხრამეტი არშინი. ეკლესიის სახურავ ზემოთ ამართულია ორი დიდი ოთხ-კუთხიანი კოშკი ყოველი გვერდით ოც-და-ოთხი არშინიანი და სიმაღლითაც ამოდენივ. თითოეულ ამ კოშკში არი დიდი ზარები. გარეგანი შეხედულებით ეს ტაძარი თუმცა დიდი არ გეწვენება, მაგრამ შიგ რომ შეხვალთ, მაშინ ცხადათ შენიშნავთ მის სიდიდეს. შიგნით ეს ტაძარი არის სამოცი და სიგანით ოც-და-ოთხი საყენი, სიმაღლით ჩვიდმეტი საყენი. ამ ტაძარში არის მუსიკა, რომელიც უკრავს 86 სხვა-და-სხვა საგალობელს და აქვს 6000 დასაკრავი ხმის მიღები. შესანიშნავია მგალობელთა ადგილები და სამღვდლო პირთა დასაჯდომელი ადგილები, რომელნიც მშვენიერად მორთულნი არიან სხვა-და-სხვა ისტორიული ქანდაკებით იესო ქრისტეს და ღვთის-მშობლის ცხოვრებიდან. ტრაპეზის და სამგალობლის შესავალი კარები არის რკინისა მშვენიერი ხელოვნების რიკულით, რომლის წყალობით ყველაფერი იხედება საღმრთო ლიტურგიის და ლოცვის დროს. ეკლესიაში შიგნით თაღებია ვადაყანილი მშვენიერ გოტიურ გეგმაზე და თაღები დანდობილია ოცდა ათ დიდ სვეტზე. ტრაპეზი, მგალობელთა და მკითხველთა ადგილები თავისუფალია ამ თაღებისაგან და ეს ადგილი სულ სხვა ნაირად ღამაზად არის მოწყობილი. ამა ტაძრის საღაროს,

ე. ი. შესანიშნავი ნივთების შესანახავის ოთახში შესვლა შეიძლება მხოლოდ ბილეთით, რომელიც ღირს ნახევარ ფრანკად (ჩვენებურად 18—19 კაპენია). აქ არის შესამწვევი ნივთები, მაგრამ დიდი შესანიშნავი მაინც და მაინც არაფერია.

ტაძრის მაღალი კოშკებიდან დათვალიერება პარიზისა ძლიერ სსიამოვნოა არის. სანამ კოშკზე ახვიდოდეთ, თქვენ გარდგახდევინებენ კიდევ ბილეთისათვის ერთ აბაზს და გაიწვენებენ ღვთის-მშობლის ხარას, რომელიც შესანიშნავად დიდია. ეს ზარა არის 16000 კილოგრამი და ენა იწონის 488 კილოგრამს.

რომ ნამდვილი აზრი შეადგინო პარიეს ღვთის-მშობლის ტაძრის სიდიადეზე, უნდა შემოუარო გარშემო და კარგად დაათვალიერო მისი რკინის რიკულით შემოღობილი ბაღი, რომელშიაც არის მშვენიერი შადრევანი და სხვა და სხვა შესანიშნავი ქანდაკებანი.

ამ შესანიშნავი ტაძრიდან ძლიერ ახლოს არის ერთი სახლი, რომელსაც ქვიან მხრე. აქ ყოველ დღე გამოდგმულია ტახტით ქალაქში ნახული უპატრონო მკვდრები ხანდის ხან თითო კვირაობით. ოთახის ჰაერი გაცივებულია, რომ მიცვალებულის გვამი მალე არ გაიხრწნას. ნიადგ მიდის ხალხი და ათვალიერებს ამ ოთახში მიცვალებულთ. კედლებზე ჩვენ ვნახეთ შემდეგი განცხადება: „მართებლობა სთხოვს ყველას, რომ უწვენონ და შეატყობინონ ვინაობა გარდაცვალებულთა, თუ იცნობენ მათ. ნურავინ ნუ იფიქრებს, რომ მართებლობა გახდის მათ ვალდებულად ხარჯი მიიღონ დასაფლავებაზე, თუ გინდ რომ იგინი მახლობელი ნათესავნიც იყენენ გარდაცვალებულთა. მართებლობას მხოლოდ სურს გაიგოს ვინაობა გარდაცვალებულთა, თორემ იგი თვითონ კისრულობს ყოველ გვარ ხარჯს მიცვალებულთა დასაფლავების შესახებ“. თუ არავინ აღმოუჩნდა პატრონი ამ გარდაცვალებულთა, შემდეგ მუსრათს იღებენ ამ გარდაცვალებულთაგან და მიწას მიაბარებენ. ყოველ დროს შეუძლია კაცმა შეიტყოს ამბავი უცრად დაკარგულ კაცის შესახებ, თუ იგი მკვდარი უნახავთ პარიზში და ამ საღვამში ყოფილა დასვენებული. ხშირი შემთხვევაა, რომ არ იციან, ვინ არის მკვდარი და არც არავინ პატრონი აღმოუჩნდება ხოლმე. დიად, დასაფიქ-

რებელია ეს გარემოება ამისთანა დიდებულ ქალაქში. მართალია, ქალაქის მცხოვრებნი სამ მილიონ ნახევრამდისინ არიან, მაგრამ მაინც არავინ არ უნდა მოკვდეს ისე, რომ პატრონი არ აღმოუჩნდეს. ეს სამწუხარო მოვლენა ცოტა არ იყოს წინააღმდეგია იმ ძმობისა, ერთობისა, რომლითაც ასე ამაცუბს საფრანგეთი.

ღვთის-მშობლის შესანიშნავ ტაძარში ორჯერ კიდევ შევედიტ პარიზში მყოფობის დროს და უნდა მართალი გითხრათ, რომ ყოველთვის მშვენიერ შთაბეჭდილებით გამოვედიტ ეკლესიიდან. მშვენიერ შთაბეჭდილებას ახდენდა ჩვენზე მლოცველების ხშირი სიარული ტაძარში სალოცავად. ერთხელ შევნიშე ეკლესიაში აქეთ-იქით დამჯდარი ხალხი, რომელიც მლოცვილობდა საიდუმლოდ. მე მეგონა, რომ მღვდლის მოსვლას ელოდენ იგინი, მაგრამ მღვდელი არსად სჩანდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ერთი ნაწილი მლოცველებისა რომ გავიდა ვარეთ და წავიდა, მერე სხვები მოვიდნენ და მათ დაიწყეს ლოცვა, ზოგმა მუხლმოდრეკით, ზოგმა მჯდომმა. ბოლოს შევიტყვეთ, გარდა, ისეც დანის ეკლესიაში სალოცავად. ამისათვის ტაძრის კარები ღიაა. თუ მლოცველს თავისი პატარა ლოცვანი არა აქვს, მაშინ ლოცვები წინ ტრაპეზების სიახლოვეს არის რამკებში ჩასმული და რომელი ლოცვაც უნდა, იმას წაიკითხავს. ამ საიდუმლო ლოცვების დროს არც გალობა, არც მუსიკა და არც კითხვა არ არის საშვებელი და საეკლესიო მოსამსახურეთაგან. დღის განმავლობაში ამ ნაირი მლოცველები მრავალი შედის ტაძარში, სანთელს ყიდულობს, ანთებს ტრაპეზთან და მიდის თავისთვის. სანთელის სიწმინდეზე არ ყოფილა ყურადღება მიტკეული. სანთელი ცერებნი ნარევი და მისი საბაგელი კომლი აფუჭებს კედლებს.

ერთ ადგილას კედელზე შევნიშე „ტაქსის“ მსგავსი დაბეჭდილი ქაღალდი ჩამოკიდებული, სადაც ფასები იყო ნაჩვენები ოცი სანტიმი, ათი და ხუთი. (ფრანკი დღეს ღირს 38 კ. ერთ ფრანკში ან სანტიმი და აქედან გამოდის, რომ სანტიმი ნახევარი კაპიეტე ნაკლებია). მე ვიფიქრე, რომ ეს ფასი, „ტაქსა“ აღნაბთ მღვდელ-მოქმედების შესასრულებელია-მეთქი, მაგრამ როცა გამოვიკე-

ლიე, შევიტყვე, რომ ეს ფასები სკამების ქირა ყოფილა წირვაზე და სხვა საზოგადო ლოცვების დროს... ნეტავი რა იქნებოდა, რომ ჩვენშიც რამე ქირა ყოფილიყო დადებული ეკლესიაში შესვლისათვის?!

ამ ეკლესიას გარდა ჩვენ დავათვლიერეთ პარიზის სხვა რამდენიმე ეკლესიებიც, რომელნიც მდიდრულად არიან აგებული და მშვენიერად მოწყობილნი. შესანიშნავია ყველა ამა ეკლესიების ერთნაირობა და სიმარტივე ყველაფერში. ზოგიერთი ეკლესიები თავისი „პორტალებით“ და მშვენიერი ღიდრონი სვეტებით თქვენ მოგაგონებთ რუსეთის სატახტო ქალაქების ეკლესიებს. პეტერბურღის ყაზანის ტაძრის წინა მისავალი დავადანი და შესავალი ადგილი თავისი სვეტებით და აგრეთვე ისაკიევის ტაძრის გეგმა პირდაპირ პარიზის ეკლესიებისაგან არიან გაღაღებულნი. ისაკის ტაძრის გეგმა შედგენილია ფრანკუზის მონფრანდისაგან და ამისათვის ეტუობა კიდევ გეგმას უტვბოთვის ხასიათი.

(გზგრძლებსა იქნება)

სიკვდილი.

ქვეყანა, ჩვენ მიერ ხილული, სასხვა მღოთის მიერ გაჩენილის მრავალ გვარ სულიერ არსებაებით, რომელნიც, როგორც კაცი, იბადებიან, იზრდებიან, ცხოვრობენ, მოქმედებენ თავიანთ არსებითი დანიშნულების წეს-რიგზე და შემდეგ იხოცებიან, ქრებიან დედა-მიწის პირიღამ... მაგრამ ვერც ერთი საღვდამიწოთ შექმნილი სულიერი არსება ვერ შევღრება ადამიანს. ადამიანი ყველაზე უღიდებულესია, უსრულესია, უტკუიანესია, უმცნიერესია, უგონიერესია, უმშვენიერესი და უძლიერესია... კაცი მეფეა ამ ქვეყანაზე მცხოვრებ ყოველ გვარ სულიერ არსებათა. ადამიანი უღიდებულესი და მამშვენიერესი

გვირგვინია მთელი მსოფლიო ქვეყანისა. ეს, რასაკვირველია, ასეც უნდა ყოფილიყოს, რადგან კაცი უბრალო და მდაბალ ხარისხიანი ქმნილება კი არ არის უზენაესის შემოქმედისა, არამედ მზავსება და ხატება მღვთისა. ადამიანი უმახლობელია ნათესავთა კაცთათვის ჯვარცმულის მაცხოვრისა; ე. ი. თვით მღვთისა... მაგრამ ამ უმაღლესის დიდებით შემოსილს არსებებს, ამ ხატებებს მღვთისას, მრავალგვარი უბედურება და განსაცდელიც დაჰყოლიათან, რომელიც მძიმე ტვირთად აწევს ამ სოფლად ყოფნისა და ცხოვრების ხანაში. მაგრამ არც ერთი უბედურება, არც ერთი განსაცდელი, რომელიც უნდა გამოიაროს ადამიანმა ამ წუთის სოფლის ცხოვრებაში, არ შეეღრება სიკვდილს; სიკვდილი ყველაზე უსაშინელესი და უშემძიმესი უბედურება არის ადამიანისა, ყველაზე უმწარესია და უფრო თავზარ დამცემი და ღრმად აღმაშფოთებელი... მართა ერთი სახელის ხსენება, ოცნებით წარმოადგენა ამ საშინელის სტიქიონისა საკმაოა, ადამიანი, ეს უქკვიანესი და უძლიერესი არსება მღვთისა, სულითა და გულით აღაშფოთოს და მოიცვას შიშის ზართი. ხოლო სიკვდილის მოახლოების ეამს კი, დიდი და პატარა, სუსტი და ძლიერი, მდიდარი და ღარიბი, მეცნიერი და უმეცარი, ქუეიანი და უქუეი, გონიერი და უგნური, ერთნაირად თრთიან და ჰგინავენ... თვით მსოფლიო გენიოსები, ბრძენები და მეცნიერნი ვერ ძლებულობდნენ, რომ სიკვდილის დამშვიდებულის სულითა და გულით დახვედროდნენ, და ვერ ძლებულობდნენ დღესაც... მაგრამ რა საჭიროა მომაკვდავ ადამიანებით დავსაბუთოთ ზემო თქმული, როდესაც თვით უფალო ჩვენნი იესო ქრისტეს მცირეოდენ შემოთადა ხორციელ სიკვდილის მოახლოების ეამს და ბრძანა: „შეწუხებულ არს სული ჩემი ვიდრე სიკვდილადმდეო“. დიახ, ასეთი საშინელი რამ არის სიკვდილი; ასეთი მწარეა ადამიანის ხორციელ ტაძრადამ აღმოსვლა და განშორება მღვთის მიერ შთაბერილის სულისა. ისეთი შემძარწუნებელია დარღვევა ადამიანის მუშენიერ და სიკაცხლით საესე ხორციელ აგებულებისა... მაგრამ თუ კი მოვიხმართ და გამოვიყენებთ იმ უმაღლესს და უსრულესს ქუეაგონებას, რომელიც მიუნიჭებია კაცისათვის ღმერთს და განვიხილავთ დამშვიდებულის მჯელობით ამ ღრმა საი-

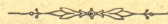
ღუმლოებით მოცულს მოვლენას, მაშინ ცხადია დაინახავთ, რომ სიკვდილიც არ გაუჩენია ღმერთს კაცთათვის უსარგებლოდ. როგორ!! რითია სიკვდილი სასარგებლო? — რა უნდა ისარგებლოს ადამიანმა ამ სიკაცხლის მქრობელ საშინელ მოვლენისაგანო, იკითხავს განცვიფრებული მკითხველი; — როგორ არა?! სიკვდილი, დიდი ქუესის მასწავლებელი და გონების თვალის ამხელი მოვლენა არის ადამიანთათვის. ადამიანი რომ შეგნებული იყოს სიკვდილის გაჩენის დედა აზრის და ყოველთვის მესხიერებაში ჰქონდეს იგი აღბეჭდილი, მაშინ ამ ქვეყნად კაცობრიობის ცხოვრება სწორედ ანგელოზური იქნებოდა. მაგრამ ადამიანს ჯერ კიდევ ვერ შეუგნენა როგორც სიკვდილის მნიშვნელობა, მეტრევე თვის ამ ქვეყნად მოწოდების დედა აზრი... კაცი თუ იმაზე არ არის დარწმუნებული, რომ უკვდავი მკვდარია ამა ქვეყნისა. იმაზე ხომ დაჯერებულია, რომ ხანგრძლივი მოინახეა ამ ქვეყნად მღვთის მიერ გამართულის მეგლიშისა. ამ რწმენის გამო ბუნება ადამიანისა გატაცებულია, რომ მოიპოვოს ამ ქვეყნად ყოველ გვარი უპირატესობა; მაღალი ხარისხი, დიდება, მოხიბველს მრავალი სიმდიდრე და დასტუბეს ხორციელად ამ ქვეყნიურ ნეტარებით. ადამიანი არა გვარ ღონისძიებას არა ზოგავს ამ მიზნის მისახვევად. მძა-მძას არა ზოგავს, რომ მისი დაცემითა და დამდაბლებით თვითონ აღსდგეს და ამაღლდეს, ერთი მეორეს პირში ლეუქმას ართმევს, სცარცვავს, სარჩო-საბადებელს ხელიდამ აცლის, რომ ამით თავის ნივთიერი ავლა-დიდება გაიორკეცოს! ერთი მეორის შურით არის აღესილი, თუ თავის თავზე უპირატესობა რამ შეამნია და სცდილობს როგორმე დალუპოს იგი!.. კაცი, რაც უნდა მან მაღალს ხარისხზე მიაღწიოს, რაც უნდა ზვერი სიმდიდრე მოიპოვოს, მაინც არა ძლება, არ არის კმაყოფილი და კიდევ იმის ზრუნვაშია, მეტი მოხიბველს; საზოგადოდ ადამიანი გატაცებულია ერთი მხოლოდ ამ ქვეყნიურ ხორციელ ნეტარების და სიმდიდრის მოპოების მიზნით. აი აქ შეგვიძლია გამოვიყენოთ და ვისარგებლოთ სიკვდილით, და მრუდი, შემცდარი გზიდამ გადავიდეთ სწორსა და ქეშმარიტების გზაზედ. მართლა რა არის სიკვდილი? თუ არ მამხილებელი მისა, რომ ადამიანი საუკუნო მკვდრი და პატრონი კი არ არის ამ სიმპატურის ქვეყანისა,

არამედ დროებითი მოწვეული სტუმარია; რა არის სიკვდილი, თუ არ სამღვთო საბუთი იმისა, რომ ამ ქვეყნად არსებობა და ცხოვრება ადამიანისა არის ერთი მხოლოდ მოსაშუაღებელი კლასი მომავლის უკვდავის და ნეტარის სულიერ ცხოვრებისათვის... დიახ, იხილეთ, ამ აზრის მოწინააღმდეგენო: მაღალ-ხარისხიანი ძლიერნი ამა ქვეყნისანი, რომლის ერთი შუბლის შექმნენა მილიონ ხალხს შიშის ზარს სცემდა. იხილეთ მდიდარნი ამა სოფლისანი, რომელთა ნივთიერს სიმდიდრეს ვერ იტყვია მათი უზარ-მაზარი საღაროები, მდებარე ცხედარსა ზედა და ისწავეთ ჰკუა... რითი განიზრჩევა ამ ქვეყნის დიდებულთა და პატრონთა, ამ უანგარიშო მილიონთა მქონებელთა გვაში, საწყალო ღარიბის უსულო გვაშიდამ? რა უშველა, რას მოეხმარა მდიდარს თავის ანგარებით მოხვეჭილი სიმდიდრე სიკვდილის ეამს? რა მიყვება მას თავის უანგარიშო ქონებიდამ? არავითარი გარდა რამოდენიმე არშინის ტილოსი და ორიოდ ღერი ფიცრისა. სად არის სრა-სასახლე მდიდრის, მდიდრულის ცხოვრებით და ფუფუნებით დამთვრალის ხორციელ აგებულებისა? დედა-მიწის ღრმა თხრილში... დიახ, სიკვდილზე უფრო თვალ-საჩინოდ დამამტყიკებელი იმისა, რომ ადამიანი დროებითი მოწვეულია მიწიერს ქვეყანაზე და რომ ის ისე კი არ უნდა სცხოვრებდეს ამ სოფლად, როგორც უცხოვრია ანუ დღეს ცსხოვრებთ, არამედ სულ სხვა ნაირად, რაღა უნდა გაეჩინა უმაღლესი შემოქმედობას! ადამიანი, სხვათა შორის, იმითია უმაღლესი და უდიდებულესი ამ ქვეყნის ყოველ გვარ ხორციელ არსებაზე, რომ იგი მარტო სამქვეყნოდ არ არის გაჩენილი. ყოველ გვარი ხორციელი არსება გარდა კაცისა, მოკვდება თუ არა, საუკუნოდ ისაობა მისი არსებობა, რადგანაც მათთვის მეორე მსოფლიო სულიერი ცხოვრება აღარ არსებობს, ადამიანი კი, როგორც ხატება მღვთისა, მოკვდება თუ არა ხორციელად, იგი გარდაიკვლება სიკვდილისაგან ცხოვრებად. გან-შორდება თუ არა სული თავის ხორციელს ტიპარს, იგი მიემართება ზეციურს მსოფლიოში, სადაც არსებობა და სიცოცხლე ადამიანის სულთა დაუსრულებელია... ამისათვის ადამიანი თავის ამ ქვეყნად ცხოვრების ხანაში მარტო ხორციელის ნეტარების, დიდ-კაცობის და სიმდიდრის მოპოებისათვის კი არ უნდა ზრუნავდეს, არამედ უმეტეს სულიერ

ცხოვრებისა და ნეტარების მოპოებისათვის. მაგრამ ადამიანს თითქო ყოველივე ეს გაუშვია მხედველობიდან, და ამ ქვეყნიურ ხორციელ ნეტარებისა მაღალის ხარისხისა და სიმდიდრის მოპოებისათვის უფრო ზრუნავს და იბრძვის, ვიდრე სულიერ ნეტარების მოპოებისათვის ადამიანს მაინც ხორცი გაუშვია ბატონად სულისა და მის მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებელად ხმარობს იმ უმაღლეს ჰკუას და აზროვნობას, იმ გონებრივ ძალას, რომელიც მიუნიჭებია მისთვის ყოვლის შემომქმედს, რათა მათის შემწევობით შესძლოს დაუახლოვდეს ღმერთს და მოიპოვოს სულიერი უკვდავი ცხოვრება ზეციურს მსოფლიოში...

ქახოსრო გელაგანი.

მეუღლი დროის დივანსეკის ეპისტოლე.

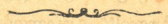
მე არ მიყვარს „თემიდა“-ში მაღალს ფრაზე საუბარი, ვინც რომ ჩემთან სჩივის რასმეს ჩუმად მიძღვანს საურაფი...

საქმეს მაშინ გავუკეთებ, გავამარჯვებ კამერაში, თუ არ ქრთამით, მე სამართალს არვის ვაძლევ „თემიდა“-ში.

მეჯავრება მე მართალი, რადგან არის ჯიბე ხმელი, მტყუანი კი გულს მიხარებს ბლომად ოქროს მისგან ველი.

ცარიელის სიმართლითა ფონს არ გამყავს მომჩივარი, თუ მას ჩემი თანაგრძნობა წინვე არ აქვს ნაშოვარი...

ქახოსრო გელაგანი.

«მეშვენის» კორამსკონდენცია.

ქ. ფოთა. 5 ნოემბერს გურია-სამეგრელოს ეპისკოპ. ყოვლად სამღვდელო აღექსანდრემ ფოთის საკათედრო სობოროს მღვდლად აყურთბა იმავე სობოროს პირველი დიაკონი გიორგი გეგმაქკარი, რომელიც მსახურებდა ამ საკათედრო სობოროში ოცდა-ექვსი წელიწადი. მამა გიორგი მსახურებდა ოთხი მღვდელ-მთავრის ხელში: ნეტარ ხსენებულ გაბრიელთან, ბესარიონთან, გრიგორთან და აწ აღექსანდრესთან. თვისი კაი მსახურებით მ. გიორგიმ დაიმსახურა ხსენებულ მღვდელ-მთავრების ყურადღება და ერთგულება. ფოთის მართლ-მადიდებელმა საზოგადოებამ მ. გიორგის უძღვნა მკერდის ჯვარი ვერცხლისა და შემდეგი სიტყვა უთხრა მამა გიორგის:

«მამო გიორგი! დღევანდელი დღე ღირს სასიხარულო დღეა ყველა ჩვენთვის, რადგან თქვენ ჩვენ შორის იმსახურეთ თუთხმეტი წლის განმავლობაში დიაკნად და დღეს დაინიშნეთ სულიერ მწყემსად. თქვენ ჩვენ შორის დღემდის მსახურებდით დიაკნად, უმდაბლესად ვმადლობთ მათ მეუფებას ყოვლად სამღვდელოს აღექსანდრეს, რომ ასეთი ყურადღება მოიღო ჩვენზე და თქვენ დაგნიშნათ ჩვენ სულიერ მწყემსად. ჩვენც წინადა ჩვენი თქვენდამი ღრმა სიყვარულის და პატივისცემისა გილოცავთ ვერცხლის მკერდის ჯვარს, რათა მადლი ჯვარისა გილოდესთ თქვენ ამ ახალს სამსახურში».

საზოგადოებას მამა გიორგიმ მადლობა გადაუხადა და შემდეგი სიტყვა უთხრა: „ამ თქვენი ჩემდამო ბოძებულ გილოდოთ თქვენ წამაქმნეთ და გამაფრთხილეთ მომავალში თქვენს წინაშე კეთილ და სასარგებლო მსახურებაზედ. იმედი მაქვს, რომ თქვენ ყველანი მოძღვრებასა და დარიგებასა ჩემსა ყველა თქვენგანნი მიიღებთ ჩემგან სიყვარულითა და აღასრულებთ სათნოებითა ღვთისათა. მასთანვე გთხოვთ ილოცოთ ყველამ, რომ ჯვარი ესე როგორც გარგებანდ გულზე დასაკიდებელია ისე მნიშვნელობა მისი შინაგანათაც გულსა ჩემსა მუდამ იყოს

განსუქალული, რათა ძლიერებითა მისითა განვატარო მძიმე ტვირთი მსახურებისა ჩემისა წინაშე თქვენსა სათნოდ ღვთისა და სასარგებლოდ ქრისტეს ეკლესიისა“.

ყოვლად სამღვდელო აღექსანდრემ მადლობა გამოუცხადა საზოგადოებას, რომელმაც წარსული დროის გატარებული სამსახური მ. გიორგისა ჯეროვანად დააფასა. შემდეგ ყოვლად სამღვდელმაც მიმართა მამა გიორგის სიტყვით და უსურვა, რომ იგი მომავალშიაც იქნეს მხნე მსახურად ქრისტეს ყანაში. მამა გიორგიმ ყოვლად სამღვდელოს პასუხად მოახსენა შემდეგი: «ყოვლად უსამღვდლოესო მეუფეო, უმოწყალოესო მწყემსო-მთავარო! შთამომავლობით კეთილ-შობილი და ერის კაცის ოჯახში აღზრდილი სიყრმიდანვე ვხედავდი მშობლებთა მუდამ ღვთისადმი ლოცვა-ვერებებსა. მეცა გული აღმივსო სათნოებითა და სიყვარულითა ღვთისათა და გავხდი მოშურნე სასულიერო წოდებისა. მსურდა ვყოფილიყავი ქრისტეს ყანაში მწყემსად მისი ეკლესიისა. თავიდანვე სასულიერო უწყებებსა შინა სამსახური ვიწყე მარტვილის საკათედრო სობოროსა შინა. განუხენოს ღმერთმან ნეტარ ხსენებულთა გაბრიელ და ბესარიონ ეპისკოპოსთა, რომელთაც მე წამახალისეს ეკლესიის მსახურებისადმი. აცოცხლოს და აღღერძელოს ღმერთმან ყოვლად სამღვდელო ეპისკ. გრიგოლი, რომელმაც მე დიაკნად ხელი დამახსნა, მარტვილის საკათედრო სობოროდგან გადმომიყვანა აქ ფოთის საკათედრო სობოროსა შინა და აგერ თუთხმეტი წელი მიმიღნარეობს, რაც აქ ვმსახურებ. დღიდან დიაკნად კურთხევისა ვცდილობდი მღვდლად კურთხევასა და დღეს ველირსე სურვილის აღსრულებასა. დღეს, თქვენო მეუფებო, აღმიყვანეთ თქვენ მღვდლობის ხარისხზედ. საკათედრო სობოროში ოცდა-ექვსი წლის სამსახურით დამაშვრალი, შემთხვევით შეიღების მძიმე ავადმყოფობით მეტის მეტი დასჯილი და მორჩენის უიმედობისა გამო თითქმის ხორციელი ძალა გამოლეული მღვამარეობასა შინა მყოფი ამა

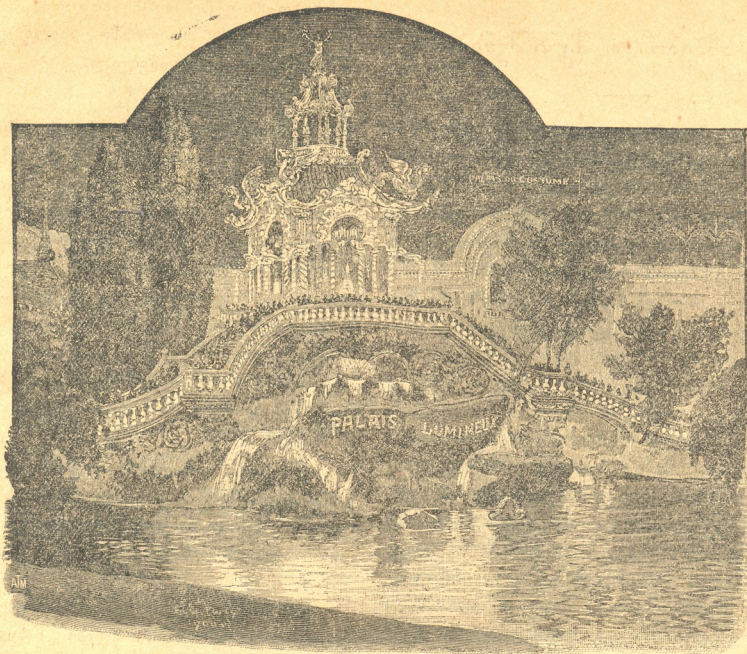
წარსულს 22-ს სეკდემბრის თვისას თქვენ, მეუფეო, უეცრად გამოჩნხეთ მე და დანახვისთანავე თქვენ თქვენის ოქროს პიროვან სიტყვებით, მზგავსად მთავარ ანგელოზის გაბრიელისა, მახარეთ ღვთისა მიერი თქვენი მოსაზრება, მიზრძანეთ: თქვენ გსურთ გავტოვოხთ მე დრომდი ფოთის კათედრის მღვდლად? ავღლოდ წარმოიდგენთ თქვენ, შეუფეო, და ყველა აქ მსმენელნი, თუ ესრეთი მნებლობა და აღრჩევა თქვენისთანა კეთილი მღვდელ-მთავრისაგან რა სულიერი სიხარულის გრძობებს დაბადებდა ჩემში, გარნა ესრეთი მოულოდნელი მოვლენისათვის მადლოებელ ღვთისა და თქვენის მეუფებისა სიმდაბლით მივიღე გამოცხადება იგი და დღეს კიდევაც განახორციელებთ. უმდაბლესად გმადლობთ, მეუფეო, ამ ყურადღებისათვის, ღმერთთან ორთავე ცხოვრებასა შინა თქვენცა მოგაგოსთ ყოველივე კეთილი, რასაკვირველია მანამდინაც კრძალვით და სიმდაბლით მიგვგებულ ვიყავ, მარა ეხლა მინც, შემდგომ თქვენ მიერ ჩემზედ სულის წმიდის გადმოწვევისა უმეტესად ვშიშობ და ვძრწვი, მეუფეო, ამ მიმე მოვალეობისდმი: რაღაც ძალა მხილებას მიყაფს და აზრდილივით წინ წარმომიდგებიან და მეუბნებიან: შენთვის ცა და ქვეყანა ახალიაო, ძრწოდე და გეშინოდეს მიმიმე მწყემსებრივ მოვალეობისა! მასთანვე სიტყვა მოიქცულისა: „ეკრძალვით თავთა თქვენთა დე ყოველსავე სამწყსოსა, რომელი ეგე დაგადგინა თქვენ სულმან წმინდამან მოღვაწედ და მწყსად ქრისტეს ეკლესიათა, რომელი მოიგო სისხლითა თვისითა“. ამით აწ უნდა განვეკრძალო თავსა თვისსა სიტყვითა და საქმითა სულ სხვა უნდა ვიქნე, სიფრთხილით უნდა დავმწყსო ქრისტეს სისხლით გამოხსნილი ქრისტეს ეკლესიის—სამწყსონი ჩემნი ისე, რომ თუ არ შეგმატებ სიკეთესა და მადლსა, ის დამწყსილი მაინც არ წარუწყმიდო და ისე წარუღვანო მეორედ მოსვლის დროს მაცხოვარსა ჩვენსა. უძლურება ჩემი, ყველა სამწყსოთა ჩემთა კეთილ მიმართულება და კეთილ ზნეობასა უნდა შეეუფარდო (შეუთვისო) ე. ი. მწუხარეთა და მგლოვაჩეთა ნუგეშინის მცემელ ვექნე, მოღონინეთა უღბონო, ქვრივ-ობოლთა და გაპირვებულთა მივსცე ხელი შეწვევისა, უსწავლელთა და უეცითა უნდა ვასწავლო და მრავალი მსგავსი ამისი...

თქვენო მეუფებავ, რომ ესენი კემპარტიად გავამართლო, მე უნდა ვიყო უმაღლესად საღვთის მეტყველო საღვებში განვითარებული დახლოვანებული, უმაღლესად ქუიანი, გონიერი და შორს გამპვეტი, უმაღლესად ჯანმრთელობის მექონი და ვაღამეტებულად ნივთიერი საშუალებებით განბეჯითებული... მე თითქმის ყველა ამითთავან ჩამოაქვეითებულსა ვითარ ძალ-მისს გავართლებდა ესრეთი მიძიმე სახასუხის გებო დანიშნულებისა; ამისათვის მოვიქცევი ისევე თქვენი მეუფების წინაშე უმდაბლესი თხოვნით, რათა თქვენ, მეუფეო ჩემო, და მწყემსო ჩემო, აწცა მოიღებდეთ ჩემს უღირსებაზედ თქვენსა უხვსა ყურადღებასა. სიტყვითა და საქმით თუ ნივთიერებით აღმომიჩნდეთ ამ მოვალეობისადმი თქვენგან მოსალოდნელსა დახმარებასა და შემწეობასა. მამხელდეთ ნაკლულევანებათა ჩემთა და განმამტკიცებდეთ მოვალეობასა შინა ჩემსა. ილოცავდეთ ჩემს უღირსობაზედ, რათა გარდაამტებულმან მადლმან და ლოცვამან თქვენის მეუფებისაგან ვაღამეტატოს ჩემთა ნაკლულევანებათა და უღირსებათა, რომ მსახურება ჩემი იქნეს სათნოდ ღვთისა და სასარგებლოდ ქრისტეს ეკლესიისა ისე, რომ მეორეთ მოსვლის დროს შემემდლოს მაცხოვრის წინაშე თამამად წარსდგომა და თქმა: აჰა! მე და სამწყსონი ჩემნი, რომელი მომცა მე ღმერთთან.

საზოგადოება ძლიერ მოხარული იყო, რომ მ. გიორგი მათ მწყემსად დაინიშნა. მამა გიორგის ამ დღეს მოსკოვიდან გრიგორი ეპისკოპოსისაგან და სხვებისაგანაც მრავალი მოსალოცი ეღებებო მოუვიდა.

ღამსწრე.

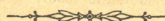
ელექტრონის ზეაღიანა.

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა.

პირველ დეკემბრიდან გამოდის „ცნობის ფურცელი“ გაფართოებული პროგრამით და ფორმატით. მადლობა ღმერთს საქართველოს ელიტისა მეორე გაზეთი, რომელიც, ვგონებთ, თავის ფურცლებს არ დაუთმობს და მკითხველებს არ შეაწუხებს უშინა-არსო სამასხარო „ყბად-ასალები და წყალ-წასალები“ სტატიებით. აგერ ორ კვირაზე მეტია, რაც „ცნობის ფურცელი“ გამოდის და გულს გვიტკობს და მეტად სასიამოვნოდ მიგვაჩნია მისი მიღება და კითხვა. ამ გაზეთის ნამეტანი სიიაფეც, რასაკვირველია, დიდ საშუალებას მისცემს მკითხველს მის გამოწერისთვის. აი რას წერს რედაქტორს, სხვათა შორის, თავის საპროგრამო წერილში:

„უფრო ხშირათ ჩვენს საქმეებს იკვლევ-იძიებენ ადგილობრივი რუსული გაზეთები; ამიტომაცაა, რომ ქართველი მკითხველი ჰშორდება ქართულ ჟურნალ-გაზეთობას. ჩვენ გვსურს შევებრძოლოთ ამ ანორმალურ გარემოებას ჩვენის ქვეყნის საქმეების შესახებ სჯითა და ბასით, ჩვენის თანამედროვე ცხოვრების შესწავლა-გაცნობით და ამასთანავე გაზეთის ყველა განყოფილებათა გაცემა-გაუმჯობესობით დაეუბრუნოთ ქართველი მკითხველი ქართულ პრესასაო.“

ღმერთმან ინებოს ამ მშვენიერი აზრის შეგნება და გავრცელება ჩვენს ხალხში.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

როგორც ვაზეთები მოგვითხრობენ, ტფილისში სახელ. ბანკში უნდა გაყვიროს 46 მამული, რომელთა მებატრონეთ ხვედრი შესატანი ფული არ შეუტანიათ ამ ბანკში, სადაც მამულების დაგირავებას ასე უჩქაროდნენ ჩვენი თავაღ-აზნაურნი. ეს სახელმწიფო ბანკი პირველად ბლომად იძლეოდა სესხს, მაგრამ მერე შეამცირეს, თორემ ჩვენი თავაღ-აზნაურების მამულები დღემდის მთლად დაგირავებული იქნებოდა ამ ბანკში.

* *

ვაზეთები მოგვითხრობენ, რომ ბატონი ნ. ტატიევი, რომელსაც იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოება კარგად იცნობს ქუთ. ოთხ-კლასიანი სასულ. სასწავლებლის ზედამხედველობის დროიდან და რომელი სამღვდლოებაც ბ. ტატიევისაგან ფულების დაბრუნებას ითხოვს, საბატონის სემინარიის ინსპექტორად დაუნიშნავსთ. დიდი ხანია, სურდა ბ. ტატიევს რუსეთში გადასვლა და იქ სამსახური და ამ ბოლო დროს მაინც აუსრულდა სურვილი.

* *

მცირე ხანში შეიღი ეკკლესია გაქურდეს შორაპნის მაზრაში და დღემდის არ აღმოუჩენიათ ამ ეკკლესიების გამძარცველნი... ერთი პირი დავითნის დატრიალებით უჩრევს ამ ქურდების აღმოჩენას, მაგრამ ჯერეთ აღმინისტრაციას არ უშინჯავს ეს საშუალება...

* *

თფილისის გუბერნიის თავაღ-აზნაურების წარმომადგენლებმა და საგანგებოდ აღჩეულმა კომიტეტმა ბ. ილია ქაჭავაძის მონაწილეობით თავი ისახელა ამ დღეებში. გარდასწყვიტა ასი წლის საქართველოს რუსეთთან შეერთება იდეასაწაულონ ამ ნაირად: დაბატონონ ყველა მინისტრები და გუბერნიის მარშლები მთელი იმპერიისა თფილისში და სადილები გაუმართონ მათ. მოკრიბონ ფულები ქართველებში და ამ ფულებით დაარსონ სასწავლებ-

ლებში ოთხი-ექვსი რუსის აფიცრის შეიღებისათვის სტიპენდია და თფილისში ააგონ დიდი ძველი ამ შეერთების მოსაგონებლად...

* *

ქუთაისის საგუბერნიო მთავრობას, როგორც „ახ. მიმოხ.“ ვადმოგვცემს, შეუამდგომლობა აღუძრავს ზოგიერთ მაზრასა და ოლქში ორ-ორ სამკურნალოს და საფერშლო საღვურის დაარსების შესახებ. სულ საჭიროა, მთავრობის აზრით, 20 სასოფლო სამკურნალო, და აწ არსებულს ქსენონებს უნდა მოემატოს კიდევ 8 ქსენონი. ამას გარდა სასოფლო-სამკურნალო შტატს უნდა მიემატოს 15 მკურნალი, 5 წყარო და 15 ბებია ქალი.

ამისთანა ამბები ბევრი გამოცხადებულა, მაგრამ ნათქვამის აღსრულებას აღარა ეშველა რა.

* *

ეპარქიის მეთვალყურეთ ქართლ-კახეთის ეპარქიაში დაუნიშნავს, როგორც ხმები ისმის, მღვდელი ვასტორგოვი. მღვდელს ვასტორგოვს სემინარიის კურსი აქვს გათავებული...

* *

ნამეტნავად გავრცელდა ქურდობა და ცარცვა გლეჯა სოფლებში. ხალხი ნამეტნავად შეშინებულია.

* *

ვაზეთი „სვეერი კურიერის“ ხუთ დეკემბრის ნომერში (№ 380) დაბეჭდილია კორესპონდენცია ტფილისიდან. კორესპონდენტი ეხება ტფილისის თავაღ-აზნაურობის უკანასკნელ არა ჩვეულებრივ კრებას და მის დადგენილებებს ასი წლის რუსეთთან შეერთების დღესასწაულობის გამო. (ც. ფ. 2)

* *

სამრევლო სკოლების მართვა-გამგეობის შესახებ ჩვენს საექსპარხოსოში ახალი რეფორმების შემოღება ისმის. ხმებია, რომ საექსპარხოსოში მეთვალყურეთა შტატი შემოკლდება.

* *

ნიენი-ნოვგოროდის ეპარქიალურ სასწავლებლიდან მოიპარეს სასწავლებლის თანხის ფული 47 თასი მანეთის თითქმის სულ სარგებლიანი ქალაქები.

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიან- ნობელივ სარწმუნოებასა და ვეთილ- ფხვიაბაზე.

ს ი ბ ყ ვ ა,

თქველი 8 ნოემბერს ქუთაისის მთავარ-ანგელოზის
მიხაილას ტაძარში.

ეკრძალენით, ნუ უკვე ვინმე შეურაცხ-
პყთ ერთი მცირეთა ამთვანი, გეტყვი
თქვენ, რამეთუ ანგელოზნი მათნი ცათა
შინა მარადის ჰხედვენ პირსა მამისა ჩემი-
სასა, რომელ არს ცათა შინა (მათ. 18, 10).

აჰა სწავლა და მოძღვრება, წარმოთქმული
არა ბაგეთაგან ჩვეულებრივი მამაკვდავი კაცისა,
არამედ გამოტანილი გულის სიღრმიდან იმისა,
რომელიც არის თვით უკვდავი ჭეშმარიტება (იოან.
14, 6). აჰა სწავლა და მოძღვრება, რომელსაც
აქვს საგნად არა რაიმე საწუთო და დროებითი,
არამედ საუკუნო და დაუსრულებელი ხვედრი ჩვენი
ცხოვრებისა საიქიოს. აჰა, მამასადავ, ისეთი სწავ-
ლა და მოძღვრება, რომელიც აუცილებელია ყვე-
ლასთვის და ამის გამო თვითუღს ჩვენგანს უნდა
ჰქონდეს იგი მტკიცედ აღმოქდაული გულის ფი-
ცარზედ, განუშორებლად ატარებდეს გონებით და
ახსოვდეს მუდამ ცხოვრების ყოველგვარ გარემო-
ებაში.

შენთხვევა, რომლისა გამოც წარმოსთქვა მაც-
ხოვარმა მოყვანილი საგულისხმებრო მოძღვრება,
თანხმად მახარებელი მათეს მოთხრობისა, იყო ის,
რომ ერთხელ იესო ქრისტეს მიმართეს მისმა მოწა-
ფეებმა კითხვით: „ვინმე უფროს იყოს სასუფეველ-
სა ცათასა“-ო. მაცხოვარმა, ნაცკლად პირდაპირი

პასუხის მიცემისა, მოუწოდა ყრმასა, დააყენა იგი
მოწაფეთა შორის და უბრძანა უკანასკნელით: ამინ
გმტყვი თქვენ, უკეთუ არა მოიქცეთ, და იქმნეთ
ვითარცა ყრმანი, ვერ შეხვიდეთ სასუფეველსა ცა-
თასა. რამეთუ რომელმან დაიშინებლოს თავი თვისი,
ვითარცა ყრმა ესე, იგი უფროს იყოს სასუფეველსა
ცათასა (მათ. 18 1—4)... ეკრძალენით, ნუ უკვე
ვინმე შეურაცხ-პყთ ერთი მცირეთა ამთვანი;
გმტყვი თქვენ, რამეთუ ანგელოზნი მათნი ცათა
შინა მარადის ჰხედვენ პირსა მამისა ჩემისასა, რო-
მელ არს ცათა შინა (18, 10).

აღნიშნული ღვთაებრივი მოძღვრებიდან უნდა
გამოვიყვანოთ, საყვარელნო მსმენელნო, ორი შე-
ურაცველი ქეშმარიტება: ერთი, რომ ყრმანი, მცი-
რეწლოვანი ბავშვები, ზეცისა და ქვეყანის შემოქ-
მედის განუხაზღვრელი საყვარელის გამო არ არიან
დატოვებულნი ზედის ანაბარად, არამედ თვითოე-
ულს მთვანს ჰყავს საკუთარი მოქმინისუფლე, სა-
კუთარი მზრუნველი, საკუთარი მცველი და მფარ-
ველი ანგელოზი; მეორე, რომ ანგელოზი ესე და-
ულალავი და განუწყვეტელი გულისმოდგინებით
ზრუნავს მისს მფარველობის ქვეშე მყოფის ზნეობ-
რივი სიკეთისათვის და ამის გამო, როგორც მარა-
დის ღვთის პირის მხედველი, სისწრაფით და დაუ-
ყანებლივ აღძრავს პირუთუნელსა და საშინელსა
საჯგლსა ღვთისასა მის ზედ, რომელიცა ცუდითა
მგალითითა, ბიწვრითა სიტყვითა და წარმწყმედი
საქმითა „შეურაცხ-პყოფს“, ე. ი. დააბრკოლებს,
ან შეაცდენს ყრმასა.

მაგრამ ვაი ჩვენი შეცდომილთა, ვაი ჩვენი
უკეთურთა! ანგელოზი უფლისა ცდილობს და მა-
რადის წამს მოღვაწობს, რომ ჩვენი სისხლი და
ხორცი, ჩვენი შვილები იყენენ დაკულნი უმანკო-
ებასა და სიწმინდეში, ხოლო ჩვენ, შეპყრობილნი
სიბრძნათა გუფისათა, მარად წამს ცდილობთ, რომ
ჩვენი შვილები გავხადოთ მოწმებად და მონაწილედ
ჩვენი ზნეობრივი ბოროტებისა, ერთმანეთის შური-
სა, გაუტანლობისა, დამკრებისა და უშვირო სიტ-
ყვებით შეურაცხებისა! ანგელოზი ღვთისა ფრთხი-
ლობს და დაულალავად შრომობს, რომ არაფერი
მაგნე და ზნეობის დამამზობელი არ მიაკაროს ჩვენ
შვილებს, ხოლო ჩვენ იმდენად დავგობრძნა გონებაში
დმუჭოთმან ამა სოფლისაშინ, რომ ყოველ მხრივ ვაბრ-

კოლებთ მისს წმინდა შრომას და, წინააღმდეგ მისი საღმრთო სურვილისა, ყოველ წამს ვასაზრდლებთ ჩვენ შეილებს ზნეობრივი ტალახით და ვაყნოსებთ ზნეობრივად გამზარწულ ჰაერს.

მაგრამ აქ თითქოს ქეშმარიტებას გადავიღოდე, თითქოს სურათს განგებ სამგლოვიარო ფერადებით ვახამებდე, რადგანაც წარმოუდგენელია, რომ მშობელს არ სურდეს თავისი შვილისთვის ყოველ გვარი სიკეთე, არა ცდილობდეს მისი ზნეობრივი აღზრდისათვის. ახ, რა ბედნიერი ვიქნებოდი, რომ მართლაც ეს ჩემი აზრი მოკლებული ყოფილიყო სიმაბოროტეს! რა გახარებული ვიქნებოდი სულით, რომ ამ ჩემ მიერ აღნიშნულ სამგლოვიარო გარემოებას სრულებით არ ჰქონდეს ალავი ჩვენ ცხოვრებაში! მაგრამ გთხოვთ, გულითად გთხოვთ ყველას დამარწმუნოთ, რომ ნამდვილად შემეცდარი ვარ და არა დასაჯერებელ აზრებს წარმოვსთქვამ! დამარწმუნეთ საქმით, რომ თქვენ, როგორც მშობლებს, ვაგიწევიათ არა მცირედი შრომა თქვენი მცირე წლოვანი შვილების ზნეობრივად აღზრდისათვის და დაგინერგიათ კიდევ მათ ნორჩ გულში თიში ღვთისა, მიმზიდველობა პატრიონებისა, ჩაგრულთა სიბრძოლელი და სხ. აბა რომელია, რომ ამოდენა ყრმებში შეეძლოს აზრიანად პირჯერის გამოხახვა? რომელია, თუ გინდ რვა წლის ბავშვი, რომ შეეძლოს უფლის ღვთის წაკითხვა? ჰკითხეთ, რომელსაც გნებავთ—ვინ არის ღმერთი, ვის ვეძახით იესო ქრისტეს, ვინ იყო ღვთის-მშობელი და ცხადათ დარწმუნდებით, რომ ამ მხრივ თქვენ სრულებით არ გიზრუნვითარა თქვენი შვილებისათვის. სამაგიეროდ გაიარეთ როდისმე მორიდებით თქვენი შვილების კრებისკენ გზაში ან ეზოში, ათხოვეთ ცოტა ხნობით სმენა მათ ლაპარაკს, და, თქვენდა სამწუხაროთ, ცხადათ დარწმუნდებით რა მდიდრები არიან ივინი უშვერი სიტყვების ცოდნით, რამდენ-სამარცხენო წარმოდგენას უშოვნია ალავი მათ გონებაში და რამდენ საზიზღარ გრძნობას გაუღვაგეს ფესვი მათ ახალგაზრდა გულში! არა, ნუ გვეწყინება სიმაბოროტე, უმჯობესია გამოვტყდეთ და ვადვიაროთ, რომ მცირენი, მეტად მცირენი არიან ჩვენში ისეთი მშობლები, რომლებიც ზრუნავენ თავიანთი შვილების ჯეროვანად აღზრდაზედ...

იხილეთ, საყვარელო, რა ზომ დაღიწყებული და შეგინებული გვაქვს ბრძანება უფლისა—ეკრძალენით, ნუ უკვე ვინმე შეურაცხ-ჰყოთ ერთი მცირეთა ამთავანი, გეტყვი თქვენ, რამეთუ ანგელოსნი მათნი ცათა შინა მარადის ჰხედვენ პირსა მამისა ჩემისას! იხილეთ და სცანით, ძმანო და დებო ჩემნო, რა ზომ დამნაშავენი ვართ იმ ანგელოზთა ბრწყინვალე გუნდთა წინაშე, რომელთა სადღესასწაულოთ შემოაკრებულვართ დღეს!

მაგრამ ნუ შესწუხდებით უხომოდ! ღმერთი მრავალ-მოწყალეა, მას არას ოდეს არ ნებავს სიკვდილი ცოდვილისა, არამედ მოქცევა და ცხონება მისი. შევიანათ ჩაღენილი დანაშაული, ვცნათ სიმძიმე მისი, გულით შევთხოვთ შეწყალება ჩვენი და გვეამდეს, რომ აბა ძვირის მსსენებელ გვექმნება იგი უკუნისამდე (იერ. 3, 12). ნიშნად ცოდვის შეგნებისა და წრფელი სინანულისა, სახსოვრად ამ თქვენი ძვირფასი ღვთისაშაულისა დასდეთ მტკიცე და შეუვლი პირობა წინაშე თქვენი მცველი და მფარველი მთავარ-ანგელოზის მიხვილისა მას ზედა, რომ ღვთის ამას იქით უეჭველად შეუღებით თქვენი პატარა შვილების ქრისტიანულად აღზრდის ზრუნვას, არ დაიშურებთ მცირეოდენ ხარჯს, ააგებთ თქვენივე ტაძრის ფრთეთა ქვეშე სასწავლებელს და ესრეთ თქვენი შვილების სულიერი ბედნიერების საქმეს ჩააბარებთ მთავარ-ანგელოზის მიხვილის ზეციურ მფარველობას, რომელმანცა მოვცეთ შეძლება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტეს მძაინების განხორციელებისა; ეკრძალენით, ნუ უკვე ვინმე შეურაცხ-ჰყოთ ერთი მცირეთა მთავანი; გეტყვი თქვენ, რამეთუ ანგელოსნი მათნი ცათა შინა მარადის ჰხედვენ პირსა მამისა ჩვენისასა, რომელ არს ცათა შინა! ამინ.

გენსიკობაზი ლეონიდა

შეწირულებანი.

I.

მ. რ! უმორჩილესად გთხოვთ ნება გვიბოძოთ, რომ თქვენი გაზეთის საშუალებით გულისთავადი მადლობა გამოუცხადოთ რწმუნებულ ჩემდამო სამრევლო სკოლის მზრუნველს დიონტი საბიას ძე უდრედიძეს, რომელმაც კანონიერი საბუთით შემოსწირა სამრევლო სკოლის ერთი ქვევა ადგილი, რომელშიდაც უკვე არსებობს სკოლა. ეს ადგილი ხსენებულმა პირმა მოიპოვა ორას მანეთად.

მლ. ილარიონ თევზაძე

II.

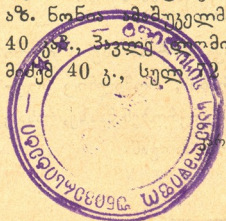
მ. რ! უმორჩილესად გთხოვთ ნება გვიბოძოთ, რომ თქვენი პატივცემული ქურნალი „მწყემსის“ საშუალებით მადლობა გამოუცხადოთ როგორც მე, ისე ჩემმა მრევლმა ქვემოთ აღნიშნულ პირთ, რომელთაც შემოსწირეს რწმუნებულს ჩემდამო სოფ. აბაშის წმ. გიორგის ეკლესიას სხვა-და-სხვა ნივთები: მიხაილ ბ. თოფურაძემ შემოსწირა ბარძიპ-ფეშხუში თვისის საშკაულებით და დაფარებითურთ, ღირებული 50 მ.; დუკა ბ. თოფურაძემ უბის სანაწიფე, ღირებული 3 მან., შანდალი, ღირებული 5 მან. და ხის ჯვარი ტრაპეზისა, ღირებული 3 მანეთი.

მლ. კონსტ. თოფურაძე.

III.

მ. მ! უმორჩილესად გთხოვთ, რომ თქვენი პატივცემული გაზეთის «მწყემსის» საშუალებით, უგულისთავდესი მადლობა გამოუცხადოთ იმ პატივცემულ პირთ, რომელთაც შემოსწირეს ჩემდამო რწმუნებულ სოფლის კართის წმ. გიორგის ეკლესიას ბარძიპ-ფეშხუშის სასყიდლო საკმაო ფული. სია შემომწირველთა: დარია ზაბანიძისამ შემოსწირა 6 მან., დევან მოსე-შვილმა 5 მან., ჯნ. დესპინე წერეთლისამ 3 მ., მდ. ანტონ ნოზაძემ 2 მ. 50 კაპ., მდ. დავით

და დიმიტრი დომიძემაც ორ-ორი მან. თითო მანეთი შემოსწირეს: ჯნ. ბარბაღლე წერეთლისამ, ჯნ. ნადიკვა აბაშიძისამ, სოლომონ როსტომის ძე აბაშიძემ, მაშია დიმი. ას. იაშვილისამ, მდ. გერასიმე ჯაჯანიძემ, მარიამ ჯაჯანიძისამ, ნატალია ტყემალაძისამ, იორდანე ჭედლიშვილმა პირი-გიორგი ნოზაძემ, ასპან დომიძემ, ნესტორ შავლეს ძე დომიძემ, ევდოკია დომიძისამ, კატო აღიბეგიშვილისამ, ამირდონ დომიძემ, იოსებ დომიძემ, გიორგი დომიძემ, ერმინე დომიძემ, ზაქარია სულაბერიძემ, მინადორა დომიძისამ, მოსე ნარაიშვილმა, მაქსიმე კირვალიძემ, ევგენია კირვალიძისამ, ოლღა ანასამიძისამ, დიმიტრი დომიძემ, პირი. ზურაბ გულაშვილმა. პირი. შავლე გულაშვილმა, დიმიტრი ივანეს ძე დომიძემ გიორგი გულაშვილმა, ატა-ტო ბაქრაძისამ, ზაქარია დომიძემ, გოდამ დომიძემ, ავდიონ დომიძემ (ამწვე შემოსწირა ერთი წყვარი შანდალი, ღირებული 20 მან.), არქიპო ვაშაძემ, ოქროპირ ვაშაძემ, კოსტა არჯვანიძემ, ევთიმე დომიძემ, პირი. მალაქია დომიძემ—60 კა. ათ-ათი შაური შემოსწირეს: ნარმიან დომიძემ, ხარიტონ გრიგოლაშვილმა, ატა-ტო ციციშვილისამ, დიმიტრი შავლეს ძე დომიძემ, ხარიტონ ტაბაბაძემ, ბარბაღლე ტაბაბაძისამ, იოსებ ხარაიშვილმა, ელენა დომიძისამ, დარო დომიძისამ, გიორგი კუპრაშვილმა, მაქსიმე აბქაძაძემ, დეზო დომიძემ, ერმინე დომიძემ, ვანო ოზოდაძემ, ყარაშან დომიძემ, ჯიბო დომიძემ, ივლიანე კუპრაშვილმა, იოსებ დომიძემ, სალომე დომიძისამ, თინათი ჯიბაძისამ, ელისაბედ დომიძისამ, ნატალია კირვალიძისამ, ილო ბარბაქაძისამ, მასწ. ბესარიონ ჯუდეულმა,—პირიწვე კარილე ციციშვილმა 20 კა., აზ. ნუნია მღვიმეაძემ 30 კა., ზურაბ დომიძემ 40 კა., შავლე დომიძემ 40 კა., ილიკო დომიძემ 40 კა., სულტან მან. 80 კაპიკი.

კართის წმ. გიორ. ეკ. მღვდელი
ილარიონ ზაბანიძე

რედაქციის პასუხი.

ბანცხადმუხანი

მდ. ანტ. გოგლაძეს. თქვენ რომ შეილი-შეილები გყავდეს ბევრი და მათ გამოზრდისთვის ფულუები გეხარჯებოდეს, ამაში «მწყემსის» რედაქცია სრულებით დამნაშავე და ვალდებული არ არის, რომ მუქთად გიგზავნოს ჟურნალი. შემწვობად ისიც უნდა ჩათვალოს რედაქციას, რომ ასე იაფ-ფასად შეუძლია მოგაწოდოს ჟურნალი.

მიიღება ხელის-მოწერა 1901 წლისათვის ორკვირულ ბაზოცემათა ქართულს

„მწყემს“-ზე

ღ

რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზე

ქუჩის ფასი:

12 თვით «მწყემსი» 3 მ. 6 თვით «მწყემსი» 23 — ,, რუსული ,, 3 მ. — ,, რუსული ,, 2 — ,, ორივე გამოცემა » — ,, ორივე გამოცემა »

თ. ქ. გელაძეს. თქვენგან გამოგზავნილი ფული «მწყემსი»-სათვის მომავალი წლისა, მივიღეთ. გმადლობთ თქვენი თანაგრძობისათვის.

მაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება როგორც ვერიალში, აგრეთვე ქუთაისშიაც. თბილისში წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში, ბ. შოა ქუთუხა შეილთან. ფოთში—დევანოზ ბ. გრიგოლ მაჭარათთან; სახსენებში—ყარაჯან ჩაიძესთან; ხსენებში—დევანოზ დ. ხახუტოვთან; ხსენებში—ბლაღოჩინ მათა არისტარქ კალანდარი-შეილთან.

მწავლათ. „მწყემსის“ ხელის მომწერთათვის მომავალი წლისათვის საჩუქრად ჩვენ დავნიშნეთ ყოვლად სამღვდელო ლეონიდის დიდი სურათი. ეს სურათები უკვე მივიღეთ. ხელის მომწერლებმა ორი შაური უნდა შემოიტანონ ფოსტის ზედ მეტ ხარჯად თითო სურათზე. ზოგიერთები ითხოვენ ისეთი კითხვების განმარტებას, რომელნიც წინეთ განმარტებულნი არიან. ამისათვის ძველი ნომერების გადათვალიერებას ურჩევთ ამ პირთ.

სოფლის მასწავლებელთ და ღარიბთ გაზიტიბი დაეთმობათ მთელის წლით ორივე გამოცემა სამ მახეთად.

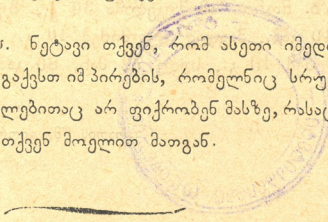
რედაქციას აქვს კანტორები: ქუთაისში დვისიძის სახლებში და ვერიალში რედაქტორის საკუთარ სახლებში.

ბარეშე მკვებებთ ქუჩისაღის დაბარებლ შეუძლიათ ამ აღრესით: Въ Бвирялы, въ редакцію газеты и журнала „МЦКЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ».

რედაქციაში მოიპოვება წარსული წლებების რამდენიმე სრული გამოცემა „მწყემსი“-სა, რომელიც ნახევარ ფასად დაეთმობათ მსურველთ.

მდ. ნ. დათუ-ს. ნეტავი თქვენ, რომ ასეთი იმედი გაქვთ იმ პირების, რომელნიც სრულებითაც არ ფიქრობენ მასზე, რასაც თქვენ მოელოთ მათგან.

1901 წლის ხელის მომწერთ პირიანად (საჩუქრად) აქვთ დანიშნული დიდი სურათი ყოვლად სამღვდელო ლეონიდისა, იმის მსგავსი, როგორიც არიან შოთა რუსთაველისა და თამარის. ხელის მომწერლებმა უნდა შემოიტანონ ფოსტის ზედ-მეტ ხარჯად ორი შაური. ამ პრემიის გასაგზავნი.

დაბეჭე 1901 წლისათვის

მიღბა ხელის მოწერა

„მოამბე“-„ცნობის-ფურცალი“

ყოველ თვიური ჟურნალი

„მოამბე“

(წელიწადი გერე)

ფასი ჟურნალის გაგზავნით:

რუსეთის და კავკასიის ქალაქებში 1 წლ. 10 მან., 6 თვით 6 მ. 3 თვით 3 მან. სამხედვარ-გარეთ: ერთი წლით 13 მან. 6 თვით 7 მან. სამი თვით 5 მან.

წლიურა ფასის განაწილება: პირველად 5 მან. 1-ლ აპრილამდე 3 მან. და 1-ლ სექტემბრამდე 2 მანეთი.

ყოველ დღიური გაზეთი

„ცნობის ფურცალი“

(წელიწადი მიეძება)

გაზეთის ფასი გაგზავნით:

რუსეთის და კავკასიის ქალაქებში 1 წლით 6 მ. 6 თვით 4 მ. 1 თვით 75 კაპ., სამხედვარ-გარეთ: ერთი წლით 9 მან., 6 თვით 7 მ., 1 თვით 90 კ.

წლიური ფასის განაწილება: პირველად—3 მან., პირველ აპრილამდე—3 მ., თითო ნომერი—3 კ.

ვინც „მოამბე“ მთელი წლით გამოიწერს, „ცნობის ფურცელი“ უფასოთ გაეგზავნება, მხოლოდ ქალაქ გარედ გასაგზავნ ფოსტის ხარჯისთვის უნდა დაუმატოს 1 მან., რომელიც ხელის მოწერისთანავე უნდა იქმნას შემოტანილ.

გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ გამოდის 1900 წ. პირველ დეკემბრიდან გაფართოვებულის პროგრამით და გადიდებული ფორმატით.

განცხადების ფასი: პირველ გვერდზე სტრიქონი 10 კ. მეოთხედე 5 კაპეიკი.

თუ განცხადება მ-ჭერზე შექტი დაბეჭდება, მასინ დაბეჭდვა ნაკლები ედირება.

ადრესი რედაქციისა: Тифлиς, въ редакцію „Моамბე“ и „Цнобисъ-Пурцели“.

„იპმრია“

გამოვა 1901 წელსაც

იმავე ზნოვრამით, როგორც წინათ

ფასი გაზეთისა:

12 თვით	10 მ. — კ.	6 >	6 მ. > კ.
11 >	9 > 50 >	5 >	5 > 50
10 >	8 > 75 >	4 >	4 > 75
9 >	8 — >	3 >	3 > 50
8 >	7 > 25 >	2 >	2 > 75
7 >	6 > 50 >	1 >	1 > 50

სამხედვარ გარეთ დაბარებული ედირება 17 მან. მთელის წლით. სოფლის მსწავლეებელთ «ავერია» მთელის წლით დაეთმობათ 8 მან.

ტფილისის გარეედ მცხოვრებთ უნდა დაიბარონ გაზეთი შემდეგის ადრესით: Тифлиς, Редакция «Иверія».

თუ ტფილისში დაბარებული გაზეთი ტფილისის გარეედ აღრესულ შესცვალა ვინმემ, უნდა წარმოადგინოს რედაქციაში ერთი მან.; ხოლო თუ ტფილისის გარეედ ხელის მომწერელი ერთის აღგილიდან მეორეში გადავიდა, უნდა წარმოგზავნოს ორი აბაზი.

ვინც გაზეთს ამ თავით მთელის წლით დაიბარებს, იმას შეუძლიან წლის ხელ-მოსაწერი ფული ნაწილ-ნაწილად შემოიტანოს ამ გვარად: ხელის მოწერის დროს 3 მან. პირველ მარტს — 2 მან. პირველ მაისს — 3 და პირველ სექტემბერს — 2 მან.

ფასი განცხადებისა:

მეოთხე გვ. თითოჯერ სტრიქ.—8 კ., პირველზე—16 კაპ.

არა-გვარს მიწერ-მოწერას დაუბეჭდედ ხელნაწერებისა და წერილების შესახებ რედაქცია არა ჰქარსრულობს.

პირისპირ მოსალოპარაკებლად რედაქცია თავისუფალი იქნება ყოველ-დღე, კვრა-უქმეებს გარდა, ნამუხადდევის პირველ საათიდან სამ საათამდე.

რედაქცია იმყოფება:

ნიკოლოზის ქუჩაზე, 21.

რედაქტორ-გამომცემელი ილია ჭავჭავაძე.

სპალიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო
ნახატბიანი გაზეთი

„კვალი“

(წელიწადი მეცხრე)

საქმწავალი ნასტებთანა ჟურნალა

„ჯეჯილი“

წალიწადი 80-11-80

გამოე 1900 წელსაც თეში ერთხელ იბეე
პროგრათი, როგორათაც აქამდე

ჟურნალი „ჯეჯილი“ მიდებულის ტფილისის
საეპარქიო და კავკასიის ოლქის სამოსწავლო
რჩევებისაგან სსსწავლებლების სამკითხველოებში
საგითხავად.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ თბილისში დატარებით
ელირება—4 მანეთი, თბილის გარეშე გაგზავნით 5 მან.
ცალკე ნომერი 50 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახე-
ვარ წლით.

ხელის მოწერა მიიღება:

1. თბილისში — წერა-კოხ. გამ. საზოგადოების
კანცელარიაში და თითო „ჯეჯილის“ რედაქციაში
(არტლერის ქ. № 5, კაღეთა კარპუსის ახლო).

ფოსტის ადრესი: Вн Тифлисъ, въ редакцію
грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“.

გამოე 1901 წელში ყოველ კვირაში ერთხელ
გაფართოვებული პროგრამით ერთიდან სამ თაბა-
ხამდე.

რედაქციისაგან: რადგანაც ახალ წლიდგან
„კვალის“ გამოცემის საქმე ახალ პირობებში
დგება, ამისათვის შესაძლებელი ხდება გაზეთის
სივრცით გაფართოვება, ახალი მუდმივი განყო-
ფილებების შემოღება და მით მკითხველისათვის
მეტე საკითხავი მასალის მიწოდება.

წლის განმავლობაში „კვალში“ დაიბეჭდება
მეცხრამეტე საუკუნის ყველა შესანიშნავ მოადვა-
წეთა სურათები (ვერონიკის, რუსეთის და ჩეჩენის)
მით ბიოგრაფიებით.

გაზეთი წლიურად ღირს გაუგზავნელად 7 მან.,
ხოლო გაგზავნით 8 მან. ნახევარის წლით გაუ-
გზავნელად 3 მან. და 50 კაპ. გაგზავნით 4 მანეთი,
სამი თვით 2 მან., თითო ნომერი საქ შაურად.

ხელისმომწერებს წლის ფული შეუძლიათ
წაწილ-წაწილად გამოგზავნონ.

ხელის მოწერა მიიღება თბილისში „წერა-კით-
ხვის გამავრცელებელ საზოგადოების კანცელარიაში“
(ასახლოს ქ. სათაფლ-ან. ქარე.) და თითო „კვა-
ლის“ რედაქციაში—სავერდის ქ. № 15, ალექ-
სანდროვის ბაღის გვერდით.

ქუთაისში: მიტროპანე დიადქესთან და ვ.
ბეჟანაშვილის წიგნის მაღაზიაში; ბათუმში კ.
დავართქილძის წიგნის მაღაზიაში და სხალბო
უფასო სამკითხველოში; ოზურგეთში და ახალ-
სენაკში კ. თავართქილძის წიგნის მაღაზიებში,
ჭიათურაში კარვე მოადებაქესთან და ყვრილანი
ივანე არდიშვილთან.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Редакция „Квали“

შ ი ნ ა რ ს ი:

საილტაბატურო განმყოფილება: ზოგიერთი საქი-
რო გაფრთხილება მოსწავლეთა მშობელთათვის ექიმი ვ.
დ—ძისა.— არიან თუ არა ქართველ-კათოლიკენი? ა. ხანანა-
შვილისა.—სიტყვა, თქმული დეკ. დ. ღამბაშიძის მიერ შო-
რანის საბლადინო ოლქის სამღვდლოების კრებაზე.—
ჩემი სასიხარულო და სამწუხარო შთაბეჭდილებანი ევროპის
სახელმწიფოებში მოგზაურობის დროს.—სიკვლილი ქაზოსრო
გელოვანისა.—ძველი დროის დივანების ეისტოლე (ლექსი)
მისიე.—„მწეჟმისი“ კორექსიონდენცია.—ბიბლიოგრაფიული
შენიშვნა.—ახალი ამბები და შენიშვნები.

სწავლად და მისინიება ძისინიანობის სარწმუნ.
და კითხვ-წმინაზაზე: სიტყვა, თქმული 8 ნოემბერის ქე-
თათის მთავარ ანგლოზის მიხაილის ტაბარში ყ-დ უსამლ-
იმერეთის ეპისკ. ლენინისა.—შეწირულებანი.—რედაქციის
პასუხი.—განცხადებანი.

რედაქტორ-გამომცემელი დეკ. ღ. ღამბაშიძე.

Редакторъ-Издатель П. Д. Гамбашидзе.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 20 Декабря 1900 г. ✦ Цензоръ прот. Е. Елиевъ

Типог. редакцїи журн. „Пастырѣ“ (П. Д. Гамбашидзе) въ Кутаисъ, въ д. А. Дейсалде на Нѣмецкой ул.